

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra muzikologie
Muzikologie

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Josef Nešvera (1842–1914) v olomouckém hudebním životě

Josef Nešvera (1842–1914) in music life of Olomouc

Bc. Jan Pospíšil

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D. a doc. PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D.

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem svou magisterskou práci na téma Josef Nešvera (1842–1914) v olomouckém hudebním životě vypracoval samostatně a uvedl v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci 23. dubna 2024

Podpis.....

Obsah

1. Úvod	4
2. Stav bádání	7
3. Životopis Josefa Nešvery	12
3.1. Fotografie Josefa Nešvery	17
4. Vliv Josefa Nešvery na olomoucké hudební dění	20
4.1. Josef Nešvera jako pedagog	20
4.2. Kompoziční činnost Josefa Nešvery	24
4.2.1. Proces Komponování	25
4.2.2. Hudební styl	26
4.2.3. Reflexe oper <i>Radhošť (Černokněžník)</i> a <i>Lesní vzduch</i> Josefa Nešvery	27
4.3. Dirigentské a interpretační aktivity Josefa Nešvery	32
4.4. Církevní hudba Josefa Nešvery	37
4.4.1. Církevní skladby Josefa Nešvery	38
4.4.2. Reflexe vybraných Nešverových církevních skladeb v dobovém tisku.....	40
5. Analýza mužského sboru <i>Moravě</i> a komorních skladeb <i>Andante</i> a <i>Scherzino</i>	43
5.1. Historický kontext skladby pro mužský sbor <i>Moravě</i>	43
5.2. Dobové recenze sboru <i>Moravě</i>	45
5.3. Analýza sboru <i>Moravě</i>	45
5.4. Historický kontext skladeb <i>Andante</i> a <i>Scherzino</i>	47
5.5. Dobové recenze skladeb <i>Andante</i> a <i>Scherzino</i>	47
5.6. Analýza skladby <i>Andante</i>	47
5.7. Analýza skladby <i>Scherzino</i>	48
6. Komentář k přílohám	50
7. Závěr	52
8. Shrnutí	55
9. Summary	56
10. Zusammenfassung	57
11. Anotace magisterské diplomové práce	58
12. Prameny a Literatura	59
13. Přílohy	66

1. Úvod

Josef Nešvera (24. října 1842, Praskolesy–12. dubna 1914, Olomouc) je tradičně spojován především s církevní hudbou. Své působení na tomto poli započal již během svého působení v Berouně. Hudební základy získal od svého otce Františka Nešvery, který byl učitelem. Po vystudování učitelského ústavu v Praze se stal učitelem v Litni, Zbirohu a Hořovicích a následně se ujal funkce kapelníka v kostele v Berouně a následně v katedrálách v Hradci Králové a Olomouci, kde působil třicet let. Během svého života se stýkal s předními českými hudebními skladateli jeho doby, Bedřichem Smetanou a Antonínem Dvořákem. Coby skladatel působil ve všech hudebních odvětvích, kromě církevní hudby (např. *Missa in honorem sancti Theodori*, oratoria *Job* a *De profundis*), také i jako skladatel sborů (např. *Moravě*), komorních i orchestrálních skladeb (např. *Hudební obrázky*, *klavírní trio Es-dur*), písní (např. *Starosvětské písničky* a *Milostné písňe*) a oper (*Radhošť /Černokněžník/*), *Lesní vzduch*, *Perdita*, *Mořská žena*, *Bratránek*).

Cílem této práce je poskytnout bližší pohled na osobu Josefa Nešvery, nabídnout čtenáři informace o jeho životě a zjistit, jestli a jakým způsobem ovlivnil příchod Josefa Nešvery do Olomouce tamní kulturní prostředí. Tato práce se zaměřuje na Nešverův vliv týkající se převážně světské hudby. Komplexní přehled a zpracování Nešverovy církevní tvorby provedla Eva Vičarová v kapitole *Éra Josefa Nešvery (1884–1914)* v knize *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*.¹ Následně práce popisuje, v jakých rolích se Nešvera v olomouckém kulturním životě projevoval. Na závěr se práce zabývá bližším pohledem a hudební analýzou na vybrané Nešverovy skladby, na jeho nejznámější a nejvýznamnější sbor *Moravě* a skladbu reprezentující jeho komorní tvorbu *Andante a Scherzino*.

Nešverův vliv na hudební dění v Olomouci je možné vnímat do dnešních dnů. Ať už jde o pamětní desku na domě v ulici Komenského v Olomouci, tak i pojmenování jedné z olomouckých ulic po Josefu Nešverovy.

Z metodologického hlediska je tato diplomová práce zpracovaná prostřednictvím historiografického výzkumu. Pro vypracování diplomové práce byly probádány materiály z fondu Josefa Nešvery z Vlastivědného muzea v Olomouci, fondů Josef Nešvera a Mořic Remeš z Vědecké knihovny Olomouc a fondu Pěvecko-hudebního spolku Žerotín ve Statním

¹ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 79–111.

okresním archívu Olomouc. Všechny fotografie přiložené do této diplomové práce byly pořízeny se souhlasem jednotlivých institucí. Další informace byly získány rešerší dobových periodik. Pro účely této diplomové práce byly použity texty z periodik *Smetana*, *Věštník pěvecký a hudební*, *Mladá fronta Dnes*, *Česká hudba*, *Dalibor*, *Střední Morava: vlastivědné revue*, *Obecná jednota Cyrilská*, *Vlastivědný věštník moravský*, *Moravské hudební noviny*, *Čech*, *Hlas*, *Hlasy z Hané*, *Lidové noviny*, *Mír*, *Moravská orlice*, *Našinec*, *Národní politika*, *Pozor*, *Selské listy a Slovácké noviny*.

První kapitola diplomové práce seznamuje čtenáře s životopisem Josefa Nešvery, od jeho dětství a mládí, přes jeho učitelské začátky v městech v Čechách a následně funkcí kapelníka v kostele svatého Jakuba v Berouně, v katedrále svatého Ducha v Hradci Králové a následně jeho téměř třicet let v Olomouci a působení v katedrále svatého Václava. Celkově kapitola nabízí komplexní pohled na život Josefa Nešvery.

Druhá kapitola dokumentuje Nešverovo působení v olomouckém kulturním životě se zaměřením na světskou hudbu a je rozdělena na čtyři podkapitoly, kdy každá mapuje jednu část Nešverova působení. První podkapitola mapuje Nešverovu pedagogickou činnost. Během svého olomouckého působení učil církevní zpěv na teologické fakultě, na arcibiskupském kněžském semináři a dával také soukromé hodiny zpěvu. Druhá podkapitola se zabývá Josefem Nešverou jako skladatelem světské hudby se zaměřením na reflexi Nešverových oper *Radhošť (Černokněžník)* a *Lesní vzduch* a popisuje způsob, jak Nešvera komponoval a jak byly jeho světské skladby vnímány. Třetí podkapitola rekapituluje Nešverovu církevní činnost v Olomouci, se zaměřením na kritiku jeho oratorií *Job* a *De profundis*. Čtvrtá podkapitola poté ukazuje Nešverovy dirigentské a interpretační aktivity v Olomouci, zejména je zaměřena na jeho spolupráci s Pěvecko-hudebním spolkem Žerotín.

Třetí kapitola obsahuje historické pozadí a následnou hudební analýzu Nešverova nejznámějšího sboru *Moravě* a následně jeho komorní skladby *Andante a scherzino*. Cílem této podkapitoly je dané analyzovat a následně ukázat Nešverovy kompoziční praktiky a schopnosti.

Dokončení této diplomové práce bylo ovlivněno zdravotním stavem vedoucí práce doc. PhDr. Evy Vičarové, Ph.D., která byla nucena ukončit vedení diplomové práce. Následně tuto úlohu převzal doc. PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D., který vedl její dokončení. Oběma vedoucím bych na tomto místě rád poděkoval za vedení této práce, návrh samotného tématu a za jejich cenné rady, připomínky a motivaci. Také děkuji všem zaměstnancům Státního okresního archívu Olomouc, Vlastivědného muzea Olomouc a Vědecké knihovny Olomouc za vstřícnost a pomoc při hledání a zpracování materiálů týkající se Josefa Nešvery. Jmenovitě děkuji Mgr. Andree Jakubcové, DiS, z Vlastivědného muzea Olomouc a Mgr. Miloši Korhoňovi z Vědecké

knihovny Olomouc. Díky patří také zaměstnancům Národní knihovny za zpřístupnění vybraných periodik on-line. V neposlední řadě také děkuji všem blízkým a rodině za podporu a schovívavost při vypracovávání diplomové práce.

2. Stav bádání

Základním zdrojem informací o životě a díle Josefa Nešvery jsou jeho fondy v olomouckých historických institucích. Jedná se o Státní okresní archiv Olomouc, historický fond Vědecké knihovny Olomouc a o Vlastivědné muzeum v Olomouci.

Ve státním okresním archivu Olomouc sice Nešvera nemá osobní fond, ale informace o něm jsou obsaženy ve fondu pěveckého sboru Žerotín, se kterým Josef Nešvera spolupracoval.² Jedná se zejména o informace z kroniky pěveckého spolku Žerotín z let 1880–1886,³ korespondenci mezi Nešverou a Žerotínem z let 1906–1912⁴ a o sbírku novinových kritik z let 1881–1970.⁵ Většina informací z tohoto fondu se vztahuje k Nešverově spolupráci se spolkem Žerotín.

Korespondence mezi Nešverou a Žerotínem obsahuje celkově dva dopisy a jeden pohled. Dopisy jsou datované na 9. dubna 1906 a 9. prosince 1907. První dopis od Josefa Nešvery pěvecko-hudebnímu spolku je poděkování za věnec, který mu Žerotín daroval při premiéře Nešverovy opery *Radhošť (Černokněžník)*. Ve druhém dopise žádal Nešvera Žerotín, aby mu zaslali jejich zpěvný materiál a klavírní výtah Nešverova oratoria *De Profundis*, protože pražský zpěvácký spolek chce *De profundis* nastudovat a Nešvera nemá vlastní kopii a nemůže jim ji zaslat. Pohled z 30. srpna 1912 je adresován JUDr. F. Tomkovi, advokátovi na ulici Litovelská 24, Olomouc a Nešvera v něm odpovídá na Tomkův dopis. Sděluje, že v Luhačovicích nemá žádné podklady k *Jobu* a hned, jak se vrátí do Olomouce, pustí se do jeho rozboru. Z druhé strany je podle popisu vyobrazena „Lázně Luhačovice. Villa Nešverova.“

V době bádání byla z kroniky pěvecko-hudebního spolku Žerotín v Olomouci k dispozici pouze část z let 1880 do roku 1886. Jedná se o první ročníky dané kroniky, která je v pevných deskách s černým hřbetem. Celá kronika je ručně psaná, včetně číslování stránek a ročníků. Čísla stránek a ročníků se nachází na vnějším horním rohu stránky. Jednotlivé záznamy od sebe nejsou odděleny jinak než zápisem datumu na vnějším okraji stránek. V kronice jsou zaznamenány zápisy z valných hromad, informace o nových členech a informace o fungování spolku.

² Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317.

³ Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Kronika pěvecko-hudebního spolku Žerotína v Olomouci od r. 1880–1886, M6 - 113, inv. č. 1.

⁴ Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Příležitostná korespondence s Žerotínem J. Nešvery, M6 - 113, inv. č. 148.

⁵ Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Novinové kritiky 1881–1970, M6 - 113, inv. č. 169.

Sbírka kritik je uložena v měkkých modrých deskách velikosti A4. Sbírkou byly rozděleny chronologicky, první sešit pokrýval roky 1881 až 1882, druhý 1883 až 1885 a třetí 1886 až 1892. Na každé titulní straně uprostřed je nadpis „Posudky a zprávy časopisecké“ a na horním okraji stojí německý nápis „Gesangs- u. musik-verein „Žerotín“ in „Ölmutz. Gegründet 1880. Referate, Urtheile der Presse u. Notizen über die Thätigkeit des vereines.“⁶ Jednotlivé recenze jsou vlepeny do stránek sešitů v těsné blízkosti a u většiny je perem dospáno periodikum a datum vydání textu. Články pochází v největší míře z časopisu *Našinec*, ale vyskytují se zde i články z periodik *Pozor*, *Olmützer Zeitung*, *Kroměřížské noviny*, *Národní listy*, *Neue Zeit*, *Selské listy*, *Hlas národa*, *Mír*, *Hlasy z Hané*.

Osobní fond Josefa Nešvery ve Vědecké knihovně Olomouc⁷ je důležitý pro své dochované hudebniny. Celkově obsahuje fond opisy a autografy sedmnácti Nešverových děl, například *Trio pro housle, violoncello a pianoforte*⁸ nebo *Píseň na den nejsvětější trojice*.⁹ U prvních šesti skladeb se jedná o Nešverovy autografy, a u zbytku skladeb jde o opisy od několika opisovatelů. Inv. č. 12–16 jsou dle rukopisu psané totožným opisovatelem. Skladba *Hymna aktrientů* je napsaná na psacím stroji a skladba *Pozdrav pěvcovi* je vytisknut. Poslední pozůstalostí v tomto fondu je životopis napsaný zetěm Josefa Nešvery Mořicem Remešem, kterým přispěl do časopisu vlastivědného spolku musejního.¹⁰

Další informace jsou k dispozici v osobním fondu Nešverova zetě Mořice Remeše,¹¹ kde se nachází jejich vzájemná korespondence¹² a Remešovy vzpomínky na Nešveru¹³ a příspěvek k jeho životopisu.¹⁴

Korespondence obsahuje dva pohledy od Josefa Nešvery z Hamburku bez data odeslání a z Gruss vom Atersee, který je datovaný 28. srpna 1899. U obou pohledů se jedná o pozdravy z dovolené. Dále fond obsahuje rukopisný text o Josefu Nešverovi, odkaz v novinách na

⁶ Překlad: "Pěvecký a hudební spolek „Žerotín“ v Olomouci. Založen v roce 1880. Dokumenty, posudky tisku a poznámky o činnosti spolku."

⁷ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery.

⁸ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, *Trio pro housle, violoncello a pianoforte*, inv. č. 6

⁹ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, *Píseň na den nejsvětější trojice*, inv. č. 13

¹⁰ REMEŠ, Mořic: *Josef Nešvera*. In: *Časopis Vlastivědného spolku musejního v Olomouci*, roč. 55, Olomouc, 1946.

¹¹ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Mořice Remeše.

¹² Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Mořice Remeše, J. Nešvera – korespondence rodinná, kart. 2, sl. 18, inv. č. 297.

¹³ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Mořice Remeše, *Vzpomínky na pobyt v Olomouc*, sign. III-C-5, Josef Nešvera (vzpomínka), kart. 4, sl. 44.

¹⁴ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Mořice Remeše, *Příspěvek k životopisu J. Nešvery*, kart. 5, sl. 53.

Remešův životopis Josefa Nešvery a pozvánka na koncert Lva Zelenky-Leranda, kterého Nešvera doprovázel na klavír.

Největším a nejdůležitějším zdrojem informací o Josefu Nešverovi je jeho osobní fond ve Vlastivědném muzeu v Olomouci,¹⁵ který má 539 inventárních čísel. U všech položek, u kterých to bylo možné, je daný dokument opatřen listem z Vlastivědného muzea, který obsahuje název fondu, obsah daného inventárního čísla, název dokumentu, časový rozsah (je-li znám), počet fólií, inventární číslo a číslo kartonu.

Fond obsahuje jak informace o osobním životě Josefa Nešvery (oddací list, výtahy z matrik, domovský list atd.),¹⁶ tak i o tom pracovním (vysvědčení o způsobilosti k učitelství, ustanovení Josefa Nešvery ředitelem kúru katedrály sv. Václava v Olomouci atd.).¹⁷ Důležité jsou i jeho dochované kapesní kalendáře,¹⁸ kam si Nešvera zaznamenával datum a čas výuky svých žáků, jeho smlouvy,¹⁹ žádosti o posouzení kostelních varhan²⁰ a seznamy skladeb.²¹

Kalendáře, které se dochovaly jsou původně z let 1895–1911, ale Nešvera je používal v jiné roky, než pro které byly původně vytisknuty. Například v kalendáři na rok 1895 má zapsané rozvrhy na roky 1897 a 1898. Kromě samotných školních rozvrhů obsahují některé kalendáře také seznam kontaktů a adres. Celkově jsou v muzeu k dispozici „Kalendáře českých hudebníkův“ z let 1895, 1896, 1902, 1905 a 1907, následně „Nový hudební kalendář 1907, „Konzert Taschen-Buch 1908–1909“ a „Hudební kalendář Dalibora 1909–1911“.

Co se smluv týče, jedná se například o smlouvu o přeložení libreta opery *Lesní vzduch* do němčiny,²² smlouvu s ředitelstvím Národního divadla o výhradním provedení opery *Černokněžník*²³ nebo smlouva s Jaroslavem Kvapilem k napsání libreta k opeře *Perdita*.²⁴

Největší zastoupení ve sbírce má Nešverova přijatá korespondence.²⁵ Jedná se o 179 inventárních čísel a tato korespondence je rozdělena na dopisy soukromé od jednotlivých Nešverových známých a kolegů a na dopisy od různých institucí. Soukromé dopisy jsou řazeny

¹⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera.

¹⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, kart. 1, inv. č. 1-6.

¹⁷ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, kart. 1, inv. č. 7-29.

¹⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, kart. 1, inv. č. 32-40.

¹⁹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, kart. 1, inv. č. 41-56.

²⁰ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, kart. 2, inv. č. 260-275.

²¹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, kart. 2, inv. č. 240-249.

²² Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, Smlouva Josefa Nešvery s Klaudou Běhalem o přeložení..., inv. č. 46, k. 1.

²³ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, Smlouva Josefa Nešvery s ředitelstvím královského českého zemského..., inv. č. 50, k. 1.

²⁴ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera. Smlouva mezi Josefem Nešverou a Jaroslavem Kvapilem o libreto „Perdita“, inv. č. 45, k. 1.

²⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archív, fond Josef Nešvera, kart. 1-2, inv. č. 57-239.

abecedně podle příjmení odesílatele a ve většině případů obsahují telegrafní blahopřání k narozeninám nebo premiérám Nešverových děl. Také korespondence od institucí je řazena abecedně, podle jména dané společnosti. Fond také obsahuje dvacet jedna žádostí o kolaudaci varhan v Olomouci a přilehlém okolí.

Dále jsou ve fondu k dispozici Nešverovy rodinné fotografie (k dispozici je přes šedesát fotografií Josefa Nešvery, jeho rodiny, přátel a dokumentů),²⁶ divadelní cedule oper a pozvánky na jeho koncerty,²⁷ novinové články o jeho osobě i skladbách²⁸ a korespondence adresovaná jeho blízkým po Nešverově smrti.²⁹

Celkově fond obsahuje čtrnáct pozvánek na Nešverovy koncerty a opery, padesát článků o Josefu Nešverovi, včetně nekrologů, devadesát článků o jeho skladbách, dvacet tři dopisů adresovaných příbuzným Josefa Nešvery, doklady o vdovské a sirotčí penzi a také fyzické pozůstalosti po Josefu Nešverovi jako je jeho pero a skřípeč a psací brk jeho otce.³⁰

V literatuře se informace o životě Josefa Nešvery vyskytují zejména v periodikách. Jedná se například o články na oslavu Nešverových narozenin³¹ a později nekrology. O životě Josefa Nešvery psali texty například Lukáš Peluněk³² a Miloš Žák.³³ Církevní tvorbou Josefa Nešvery se zabýval Cyril Sychra,³⁴ nebo Eva Vičarová ve své knize *Hudba v Olomoucké katedrále 1872–1985*.³⁵ Důležitým zdrojem informací o Josefu Nešverovi jsou knihy a texty, které vydaly jeho příbuzní. Jedná se o dva články Nešverova zete Mořice Remeše. Oba nesou název „Josef Nešvera“ a vyšly v *Časopise vlastivědného spolku muzejního v Olomouci*. První byl otisknut v roce 1932,³⁶ druhý potom o čtrnáct let později v roce 1946.³⁷

²⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archiv, fond Josef Nešvera, kart. 3, inv. č. 281-345.

²⁷ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archiv, fond Josef Nešvera, kart. 3, inv. č. 346-359.

²⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archiv, fond Josef Nešvera, kart. 3-4, inv. č. 360-500.

²⁹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archiv, fond Josef Nešvera, kart. 4, inv. č. 516-539.

³⁰ Vlastivědné muzeum v Olomouci, historický archiv, fond Josef Nešvera, kart. 4, inv. č. 507-509

³¹ DOLEŽIL, Hubert: K sedmdesátým nar. J. N., In: *Smetana*, 18. října 1912, roč. 3, č. 2-3, s. 22.

³² PELUNĚK, Lukáš: *Josef Nešvera – osobnost hudebního světa mezi středními Čechami a střední Moravou*, In: *Střední Morava: vlastivědná revue*, roč. 20, č. 37, 2014.

³³ ŽÁK, Miloš: *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 27. května 1910, roč. 2., č. 22.

³⁴ SYCHRA, Cyril: *Josefa Nešvery hudba církevní*, In: *Obecná jednota Cyrilská* 1923, Sv. 15.

³⁵ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

³⁶ REMEŠ, Mořic: *Josef Nešvera*. Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku muzejního v Olomouci, roč. 45, Olomouc, 1932.

³⁷ REMEŠ, Mořic: *Josef Nešvera*. In: *Časopis Vlastivědného spolku muzejního v Olomouci*, roč. 55, Olomouc, 1946.

V roce 2002 vydala text o Nešverovi dcera jeho snachy Irena Hajčmanová v Mladé Frontě DNES.³⁸

Diplomových prací zabývajících se životem a dílem Josefa Nešvery není mnoho. V podstatě jedinou prací na toto téma je magisterská diplomová práce Jaroslava Zámečnicka z roku 1982 s názvem *Josef Nešvera: Kapitoly k dějinám sborového umění na Moravě*³⁹. Dále jsou k dispozici dvě bakalářské diplomové práce, které se ovšem zabývají zpracováním fondů Josefa Nešvery ve vědecké knihovně v Olomouci, respektive ve vlastivědném muzeu Olomouc.

Jiří Havlíček se ve své práci zabýval zpracováním písemné pozůstalosti Josefa Nešvery, Mořice Remeše, Jana Kabelíka a Františka Polívky⁴⁰. Bohužel práce není kvalitně zpracovaná a některé informace v práci nejsou přesné, na což upozorňoval i pracovník Vědecké knihovny Mgr. Miloš Korhoň. I přes dílčí nedostatky ale tato bakalářská práce dopomohla k získání informací o Josefu Nešverovi.

Druhou inventární studii provedla ve své bakalářské diplomové práci paní Vendula Minaříková v roce 2020⁴¹. I tato práce má nedostatky, ovšem v tomto případě nejsou zapříčiněny chybou autorky, protože od napsání diplomové práce došlo ke změně inventárních čísel ve fondu Josefa Nešvery ve vlastivědném muzeu.

³⁸ HAJČMANOVÁ, Irena: *Josef Nešvera: skladatel, který proslavil Olomouc*, In: *Mladá Fronta Dnes*, 30. října 2002, roč. 13, č. 252.

³⁹ ZÁMEČNÍK, Jaroslav. *Josef Nešvera: Kapitoly k dějinám sborového umění na Moravě*. Brno, 1982. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, FF, ústav hudební vědy.

⁴⁰ HAVLÍČEK, Jiří. *Osobní fondy uložené ve Vědecké knihovně v Olomouci Inventární studie a zpracování části písemných pozůstalostí Jana Kabelíka, Josefa Nešvery, Františka Polívky, Mořice Remeše*. Olomouc, 2011. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, FF, historické vědy/archivnictví.

⁴¹ MINAŘÍKOVÁ, Vendula. *Nešvera, Josef (1842–1942). Inventární studie osobního fondu*. Olomouc, 2020. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, FF, historické vědy/archivnictví.

3. Životopis Josefa Nešvery

Josef Nešvera se narodil 24. října 1842 v Praskolesích poblíž Berouna jako nejstarší ze sedmi⁴² dětí rodičům Františkovi a Marii, rozené Kořenářové.⁴³ Otec František Nešvera, narozený 7. srpna 1815 v Hvozdcí u Hořovic krejčovskému mistrovi Františkovi Nešverovi a Rozálii, rozené Vothoneové, působil od roku 1834 v Praskolesích jako podučitel. Poté v roce 1849 povýšil na řádného učitele a v roce 1875, začal plnit funkci řídícího učitele. Toto povolání vykonával až do odchodu do penze v roce 1881. Kromě učitelství působil František Nešvera jako skladatel chrámové hudby, převážně mší, a jako hráč na varhany v kostele.⁴⁴

Do historie se výrazněji, kromě Josefa, zapsal také další syn Františka a Marie Nešverových Prokop, který se narodil 3. září 1848. Ten byl také hudebně nadaný, působil jako kapelník hudebního spolku v Tarnově v Haliči, a stejně jako jeho bratr a otec se stal učitelem. Tuto funkci vykonával v reálných školách v obcích Vliněves, Libice a Kadlín. Nejvýznamnějším studentem Prokopa Nešvery byl básník a prozaik Viktor Dyk, který na svého učitele vzpomínal jako na učitele, který v něm zažehl zájem o české dějiny a lásku k nim.⁴⁵ Roku 1886 se Prokop stal řídícím učitelem na škole v Pšovce u Mělníka, kde pracoval až do své smrti 8. listopadu 1895.

Základní hudební vzdělání zprostředkoval Josefovi jeho otec, který ho naučil hrát na varhany a klavír. Výraznější hudební nadání se u Josefa projevilo v jeho šestnácti letech, kdy složil první skladbu, která měla být dárkem otci ke jmeninám. Josef ji nacvičoval u kamaráda, aby otce překvapil. Jelikož ale jeho otec pojal podezření, že Josef dělá s kamarády problémy, zbil Josefa rákoskou. Nakonec se ale vše vysvětlilo a otec měl ze svého dárku radost.⁴⁶ Mezi lety 1855 a 1861 navštěvoval Josef Nešvera reálnou školu v Praze a zároveň se soukromě učil u Josefa Krejčího, Josefa Förstera a Františka Blažka. U Förstera pak v roce 1868 skládal

⁴² Josef (1842–1914), Jan (1846–1855), Prokop (1848–1895), Julius (1851–1854), Václav (1851–1899), Veronika (1856–1926), Matylda (neznámé datum narození – 1901).

⁴³ PODHRÁZSKÝ, Emanuel. *Josef Nešvera (1842–1914)*. Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1967, č. 135, s. 15.

⁴⁴ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 1.

⁴⁵ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 2.

⁴⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Josef Nešvera In memoriam, inv. č. 529, k. 4.

zkoušku z harmonie, hry na varhany, klavír, housle a ze zpěvu.⁴⁷ Na reálnou školu Nešvera navázal ročním studiem na učitelském ústavu v Praze, kde byl v té době ředitelem Karel Amerling a třídního učitele mu dělal Josef Walter.⁴⁸ Po dokončení studia se několik let věnoval učitelství, konkrétně působil jako mladší učitel na obecné škole ve Zbirohu, kde také hrával na varhany v kostele svatého Mikuláše.⁴⁹ Poté už jako řádný pedagog učil na školách v Litni a v Hořovicích u Berouna. V Litni bydlel u Vincence Pacovského, učitele a hudebníka, a postupem času se z nich stali přátelé, kteří společně založili volné zpěvácké sdružení.⁵⁰ V Hořovicích se Nešvera začal více věnovat hře na housle, skladbě vlastních děl a také dával soukromé hodiny výuky hry na klavír. Mimo jiné i v rodině komisaře Roberta Parvoniče, kde se seznámil se svou budoucí ženou Marií.⁵¹

Devatenáctého prosince 1868 zdárně vykonal zkoušku a byl zvolen ředitelem kůru v kostele svatého Jakuba v Berouně.⁵² Zde o svátcích prováděl mše W. A. Mozarta, L. v. Beethovena, V. J. Veita, V. J. Tomáška, C. M. v. Webera a dalších. Kromě práce na kůru se v Berouně věnoval spolupráci s pěveckým spolkem Slavoš, kde později působil na pozici sbormistra. V tomto období také začal intenzivně komponovat. Svě skladby jezdil konzultovat do Prahy za Bedřichem Smetanou. Smetana pořádal setkání mladých skladatelů v kavárně Slavia, kde spolu probírali a analyzovali své i cizí skladby.⁵³ V Berouně se v neposlední řadě také seznámil se světoznámým houslistou Václavem Koptou, který se v té době vrátil z působení v americké Philadelphii. Josef Nešvera hrával na klavír a Václav Kopta na housle a společně vystupovali na dobročinných koncertech například v Plzni nebo v Praze. Většinou hráli Beethovenovu *Kreutzerovu sonátu*, Polku Bedřicha Smetany nebo *Uherskou rapsodii č. 2* od Franze Liszta.⁵⁴ Blízký vztah spolu měly i jejich ženy. Nešverova žena Marie učila Koptovu

⁴⁷ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 81.

⁴⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Josef Nešvera In memoriam, inv. č. 529, k. 4.

⁴⁹ PODHRÁZSKÝ, Emanuel. *Josef Nešvera (1842–1914)*. Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1967, č. 135, s. 15.

⁵⁰ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Josef Nešvera In memoriam, inv. č. 529, k. 4.

⁵¹ PODHRÁZSKÝ, Emanuel. *Josef Nešvera (1842–1914)*. Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1967, č. 135, s. 15.

⁵² REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 2.

⁵³ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Náš domov, Josef Nešvera, inv. č. 376, k. 3.

⁵⁴ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. In: Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 2.

manželku, sestru amerického prezidenta Wilsona česky.⁵⁵ Beroun si Nešvera během svého pobytu velmi oblíbil a jen těžko se s ním po deseti letech loučil. Na základě úspěchů, které díky výborně secvičeným provedením skladeb na berounském kůru sklízel, byl Nešvera vyzván Václavem Černým a Josefem Krasoslavem Chmelenským, aby se zúčastnil konkurzu na místo ředitele kůru v Hradci Králové.⁵⁶ Toto klání vyhrál a stal se kapelníkem katedrály svatého Ducha v Hradci Králové.⁵⁷

V Hradci Králové působil v letech 1878–1884 a kromě práce na kůru se věnoval i komponování, vyučování církevního zpěvu v arcibiskupském kněžském semináři, koncertování (například 11. listopadu 1880 provedl *Klavírní koncert G moll* od Felixe Mendelssohna-Bartholdyho)⁵⁸ a také soukromému vyučování. Stejně jako v Berouně i v Hradci začal Nešvera spolupracovat s pěveckými spolky, konkrétně se spolkem Slavjan a s Besedou. Když v roce 1884 odjížděl z Hradce Králové, tak mu oba spolky uspořádaly rozlučkovou slavnost, Slavjan 21. června a Beseda 12. července. Do Hradce se Josef Nešvera za svého života ještě dvakrát vrátil. Nejprve v lednu 1889, kdy zde vystoupil a zahrál na koncertu Besedy, poté o třináct let později (v dubnu 1902), když se účastnil večera na svou počest uspořádaného spolkem Slavjan. Při této příležitosti Nešvera, spolu se svým žákem Hubertem Doležilem, dirigoval své skladby.⁵⁹

V roce 1884 onemocněl Pavel Křížkovský a musel opustit místo ředitele kůru v katedrále sv. Václava v Olomouci. Na uvolněné místo ředitele kůru byl vypsán konkurz, na který Nešveru upozornil tehdejší dómský varhaník Karel Strnad.⁶⁰ Výběrového řízení se účastnilo 18 uchazečů a nakonec jej 14. května 1884 vyhrál právě Josef Nešvera.⁶¹

Jeho první roky v Olomouci byly ztíženy rekonstrukcí dómu (1883–1895), která mu ztěžovala práci. Například církevní slavnosti ke zvlášť významným událostem v roce 1885 musely být přesunuty do jiných prostor (oslava narozenin císaře Františka Josefa I. do kostela

⁵⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Josef Nešvera a Václav Kopta, inv. č. 528, k. 4.

⁵⁶ VIČAROVÁ, Eva: *Josef Nešvera a hudba v olomoucké katedrále v letech 1884-1914*. Acta Universitatis Palac-kianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Philosophica-Aesthetica 38-2011, Musicologia Olomucensia 14, s. 55.

⁵⁷ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. In: Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 3.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. Časopis Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1932, roč. 45, s. 194.

⁶¹ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 50.

Panny Marie Sněžné, slavnostní mši do kostela svatého Mořice). Další nepříjemností v jeho olomouckých začátcích byl chybějící archiv skladeb. Nešvera musel část nového inventáře koupit či sám složit.⁶² K Nešverovým olomouckým povinnostem patřilo také kolaudovat varhany a navrhovat nové.⁶³ Ani v Olomouci nepřestal Josef Nešvera dávat soukromé hodiny a učit církevní zpěv na teologické fakultě. Kromě toho pořádal sólové koncerty, komponoval vlastní skladby a publikoval články a kritiky v hudebních periodikách, jako například *Dalibor*, *Nový život*, *Hudební květy* a další. Úzkou spoluprací pak navázal s Pěvecko-hudebním spolkem Žerotín. Byl to oboustranně výhodný vztah. Nešvera získal zpětnou vazbu a možnost provádět své skladby a Žerotínu přibyly do repertoáru nové kusy a získal schopného spolupracovníka a inspirativní hudební osobnost.

Během života Josef Nešvera získal mnoho ocenění. Byl vyznamenán arcivévodou Evženem za své zásluhy o chrámovou hudbu (1896).⁶⁴ V roce 1912 byl jmenován prvním členem přerovské župy Tovačovského,⁶⁵ dostal rytířský řád Františka Josefa,⁶⁶ v roce 1907 byl jmenován členem římské akademie pro vědu a umění Arcadia⁶⁷ a také čestným členem pěvecko-hudebního spolku Žerotín.

Co se týče rodinného života, první ženu Marii, rozenou Parvoničovou, si vzal 16. srpna 1869 v Domažlicích⁶⁸ a měli spolu dvě děti, Karla a Marii. Ta se později provdala za Mořice Remeše, který publikoval několik studií a článků o Josefu Nešverovi. Marie Nešverová zemřela v roce 1898. Nešvera se podruhé oženil čtyři roky po její smrti 12. dubna 1902 v Frenštátě pod Radhoštěm s Aloisií, rozenou Žákovou⁶⁹, se kterou měl dvě dcery: Pavlu (1903–1997), provdanou Hajčmanovou, a Janu (1906–2006), provdanou Vymětalovou.⁷⁰

Posledních několik let Nešvera měl vleklé zdravotní potíže, a když se k nim na jaře roku 1914 připojil vážný zánět nervů, byl Josef Nešvera převezzen do nemocnice, kde 12. dubna 1914

⁶² DOLEŽIL, Hubert: *Josef Nešvera*. Věstník pěvecký a hudební, 15. listopadu 1942, roč. 46, č. 9, s. 140.

⁶³ V pozůstalosti v VMO je 15 záznamů žádostí o kolaudaci nebo schválení rozpočtu na výstavbu varhan.

⁶⁴ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 91.

⁶⁵ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 83.

⁶⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 384, k. 3.

⁶⁷ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Články ku příležitosti narozenin Josefa Nešvery, inv. č. 377, k. 3.

⁶⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Oddací list Josefa Nešvery a Marie Aloisie Karolíny Parvoničové, inv. č. 3, k. 1.

⁶⁹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Oddací list Josefa Nešvery a Antonie Žákové, inv. č. 6, k. 1.

⁷⁰ PODHRÁZSKÝ, Emanuel. *Josef Nešvera (1842–1914)*. Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1967, č. 135, s. 18.

zemřel.⁷¹ Pohřeb se konal o tři dny později a zazněl během něj, v provedení Pěveckého sdružení moravských učitelů, hymnus od Josefa Förstera a Nešverův sbor *Moravě*. Další skladby zazpíval chrámový sbor a Pěvecko-hudební spolek Žerotín pod vedením Rudolfa Pavlaty.⁷²

Podle Mořice Remeše byl Josef Nešvera člověk pilný, dobrosrdečný, starostlivý otec a dobrý učitel. Žáci na něj rádi vzpomínali.⁷³ Zároveň si podle něj Nešvera potrpěl na dobré jídlo. Emanuel Podhrázský popisoval Nešveru takto: „Vysoký, statný, s tváří vždy usměvavou, přívětivost sama, uctivě až zdvořilý, z očí zářila vtělená dobrota, přítel žertů, společensky vybroušený, temperamentní, ohleduplný v rodině i společnosti, skromný, přecitlivělý lyrik, nadšený obdivovatel přírody, nikdy pesimista, prost světobolu romantiků, [jenž] skládá skutečný život s úsměvem na rtech.“⁷⁴

⁷¹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 386, k. 3.

⁷² Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 395, k. 3.

⁷³ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. Časopis Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, s. 346.

⁷⁴ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Josef Nešvera In memoriam, inv. č. 529, k. 4.

3.1 Fotografie Josefa Nešvery

1. Fotografie Josefa Nešvery⁷⁵

⁷⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Osobní fotografie Josefa Nešvery, inv. č. 281, k. 3.

2. Josef Nešvera s první ženou Marií a dětmi Karlem a Marií⁷⁶

⁷⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Rodinné fotografie Josefa Nešvery, inv. č. 288, k. 3.

3. Josef Nešvera se svou druhou ženou Aloisií a dcerou Pavlou⁷⁷

⁷⁷ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Rodinné fotografie Josefa Nešvery, inv. č. 292, k. 3.

4. Vliv Josefa Nešvera na olomoucké hudební prostředí

4.1. Josef Nešvera jako pedagog

Josef Nešvera se výuce svých žáků věnoval celý svůj dospělý život. Nejprve jako produčitel a následně učitel ve školách ve Zbirohu, Litni a Hořovicích v Čechách a později coby učitel chorálního zpěvu na teologické fakultě v Olomouci, a i při soukromých hodinách.

Z dochovaných kalendářů Josefa Nešvera z let 1897 až 1910 vyplývá, že minimálně v tomto časovém období trávil většinu svých dnů vyučováním. Každý všední den učil od devíti hodin ráno do sedmi hodin večer s polední hodinovou přestávkou na oběd. Obvykle se dopoledne a v brzkém odpoledni věnoval soukromému vyučování jednotlivců. S většinou svých žáků měl jednu až dvě hodiny týdně, u některých žáků to byly až tři hodiny (například nám blíže neznámý student Charvat v prvním a druhém čtvrtletí v roce 1897). Každý den také přednášel na teologické fakultě mezi čtvrtou a pátou hodinou odpoledne a každý druhý den (většinou se jednalo o úterý, čtvrtek a sobotu) se v podvečer věnoval učení na arcibiskupském kněžském semináři.⁷⁸

Níže přiložené tabulky slouží jako příklad, jakým způsobem měl Josef Nešvera rozvrženo poskytování soukromých hodin. Dle kalendářů z pozůstalosti vyplývá, že během svého působení v Olomouci dával soukromé hodiny více než 150 žákům a žačkám.⁷⁹

1897–1. čtvrtletí ⁸⁰	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota
9–10	Hilda	Klol	Tachauer	Sallman	Paula	Klol
10–11	Růženka	Fischer	Reder	Lipp	Hilda	Hájek
11–12	Tesař	Bartl	Dědic	Charvat	Vlček	Schwaml
12–13	X	X	X	X	X	X
13–14	Langer	Kryl	Hula	Mrázek	Langer	Dědic
14–15	Smolka	Charvat	X	Toman	Charvat	Reder
15–16	Fasal	Schwaml	X	Ellinka	Tesař	Lachnit

⁷⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kalendáře, inv. č. 32–40, k. 1

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kalendář českých hudebníkův 1895, inv. č. 32, k. 1.

16–17	Škola	Učitel	Škola	Škola	Fischer	Škola
17–18	Steffel	Seifert	Mrázek	Kollator	Učitel	Maruška
18–19	König	Seminář	Seminář	Seminář	Hula	Mrázek

1897–2. čtvrtletí. ⁸¹	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota
9–10	Hilda	Klol	Tachauer	Sallman	Paula	Klol
10–11	Růženka	Fischer	Reder	Lipp	Hilda	Hájek
11–12	Tesař	Bartl	Dědic	Charvat	Vlček	Schwaml
12–13	X	X	X	X	X	X
13–14	Langer	Kryl	X	X	Langer	Dědic
14–15	Smolka	Charvat	X	Toman	Charvat	Reder
15–16	Fasal	Schwaml	X	Ellinka	Tesař	Lachnit
16–17	Škola	Seminář	Škola	Seminář	Fischer	Škola
17–18	Steffel	Seifert	Seminář	Kollator	Učitel	Seminář
18–19	König	Škola	Mrázek	Škola	Hula	Mrázek

1897–3. čtvrtletí. ⁸²	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota
9–10	Hilda	Bartl	Paula	Sallman	Hilda	X
10–11	Mates	Schwaml	Lipp	Carola	Fasal	Hájek
11–12	Tesař	Růženka	Dědic	Charvat	Metyš	Učitel
12–13	X	X	X	X	X	X
13–14	Langer	X	X	X	Langer	Dědic
14–15	Reder	Charvat	X	Toman	Winter	Kroupa
15–16	Grätzel	Carola	Reder	Ellinka	Schwaml	Reder
16–17	Škola	Škola	Škola	Škola	Škola	Škola
17–18	Fischer	Seifert	Kollator	X	X	Mrázek
18–19	König	Seminář	Seminář	Seminář	Hula	Seminář

⁸¹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kalendář českých hudebníkův 1895, inv. č. 32, k. 1.

⁸² Tamtéž.

1897–4. čtvrtletí. ⁸³	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota
9–10	Hilda	Bartl	Paula	Sallman	Hilda	Charvat
10–11	Mates	Presek	Lipp	Carola	Fasal	Hájek
11–12	Tesař	Růženka	Dědic	Charvat	Metyš	Učitel
12–13	X	X	X	X	X	X
13–14	Langer	X	X	X	Langer	Dědic
14–15	Smolka	Korn	X	Toman	Winter	Kroupa
15–16	Grätzel	Carola	Zweig	Ellinka	Schwaml	Lachnit
16–17	Škola	Škola	Škola	Škola	Škola	Škola
17–18	Fischer	Seifert	Kollator	Fischer	Berger	Mrázek
18–19	König	Seminář	Seminář	Seminář	Hula	Seminář

Podle jeho zetě, Mořice Remeše, Josef Nešvera kvůli učení neměl přestávky na oběd a jedl během výuky.⁸⁴ Nicméně podle Nešverových rozvrhů v kalendářích měl každý den v poledne vyhrazenou hodinu volna, po přelomu století se v kalendářích objevují dvě hodiny volna.⁸⁵

Se svými žáky neztratil styk ani po dokončení studia, jak je patrné z Nešverovy dochované korespondence. Někteří žáci mu dopisem nebo telegramem gratulovali, většinou k narozeninám.⁸⁶ Žačka Hedvika Kroupová Nešverovi psala se zájmem stát se opětovně jeho žačkou, jakmile se Nešvera vrátí do Olomouce z Plumlovské dovolené v roce 1898,⁸⁷ a bývalá Nešverova žákyně M. Frištinská mu poslala pohled z Detroitu, ve kterém mu sdělovala, že profesor [Chapke] pořádal koncert, na kterém zahrál Nešverovu *Ukolébavku*.⁸⁸

Mezi jeho nejznámější žáky patřili například Hubert a Metod Doležilové, Jaroslav Kvapil nebo arcivévodové Petr Ferdinand a Evžen.⁸⁹

⁸³ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kalendář českých hudebníkův 1895, inv. č. 32, k. 1.

⁸⁴ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Mořice Remeše, Vzpomínky na pobyt v Olomouci, sl. 44, k.4.

⁸⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kalendáře, inv. č. 32–40, k. 1.

⁸⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Metod, žák, inv. č. 133, k. 2 a Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Worel, žák, inv. č. 187, k. 2.

⁸⁷ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kroupová, Hedvika, inv. č. 121, k. 2.

⁸⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Frištinská, M., [1914], inv. č. 88, k. 1.

⁸⁹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Články ku příležitosti narozenin Josefa Nešvery, inv. č. 377, k. 3.

Kvalitu Nešverových pedagogických schopností lze doložit například dopisem Františka Pivody Josefu Nešverovi, ve kterém stojí: „Nemohu si odepřít potěšení, vyslovit Vám úctyplné uznání vzácné způsobilosti učitele zpěvu, jakou jste osvědčil v přípravě slečny Marie Cachovy. [...] byla vedena hned z počátku nejen statečným hudebníkem, ale důmyslným pedagogem, který nad jiné vyniká převzácnou znalostí přirozené povahy lidského hlasu [...]. Slečnu Marii Cachovou [...] shledal jsem tak dobře připravenou, že jsem ji bez rozpaků zapsal do vyššího oddělení své operní školy.“⁹⁰ Nešvera si této pochvaly jistě vážil, protože sám používal Pivodovu učebnici zpěvu *Návod ke zpěvu*.⁹¹

Při výuce se snažil uplatňovat metodu přátelského rozhovoru, který usnadňuje pochopení teoretických problémů⁹². Snažil se dávat rady učitelům: „Kde vzít zpěváků pro kůr? ... Jak v každém balvanu vězí Apollo, tak v každém skoro Čechu vězí zpěvák... Nejlépe jest započítati se cvičením školní mládeže, ale i u dospělých lze dosíci utěšených výsledků... Vyučování hromadné není účelu na závalu... Nikdy nebudte před žáky mrzutým a nevrly nad nezdařilými pokusy jejich... Žerty aneb vtipy na účet slabých nikdy sobě nedovolujte“.⁹³ Kromě toho nabízel také rady svým žákům, které zněly například takto: „Při hraní nezáleží na tom, kolik hodin žák cvičí, ale jak cvičí. Nestačí bezduché přehrávání!“, nebo: „Žák musí mít k učiteli důvěru takovou, jakou mívá pacient k lékaři, o němž se domnívá, že ho uzdraví. Budete-li mít víru, že s vaší pílí a přičiněním vás chci naučit mnoho, proto zdaří se vše!“⁹⁴ Nešvera však žákům nedával rady pouze týkající se hudby, ale i života: „Sylvestr není k radovánkám, ten je k hlubokému zamyšlení se nad tím, co člověk dobrého vykonal. Zpytovat se do podrobná – toť účel posledního dne v roce.“⁹⁵

⁹⁰ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Pivoda, F. škola zpěvu [15. června 1879], inv. č. 207, k. 2.

⁹¹ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Memoria artis. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, str. 89.

⁹² Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Články ku příležitosti narozenin Josefa Nešvery, inv. č. 377, k. 3.

⁹³ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Memoria artis. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, str. 90.

⁹⁴ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Jak Josef Nešvera mluvil ke svým žákům, inv. č. 527, k. 4.

⁹⁵ Tamtéž.

4.2. Kompoziční činnost Josef Nešvery

Během svého života zasáhl Josef Nešvera do všech hudebních okruhů a složil přes 300 světských skladeb. Největší úspěch zaznamenal jako autor církevních skladeb. Nejvíce kontroverze a protichůdných názorů se ve spojitosti s Nešverovými kompozicemi vyskytuje u jeho oper. Během Nešverova života se do Národního divadla v Praze dostaly pouze dvě jeho opery: *Perdita* na slova jeho žáka Jaroslava Kvapila v roce 1897 a následně *Radhošť (Černokněžník)* v roce 1906. Ani jedna opera však neměla úspěch a byla jim vyčítána hlavně absence dramatického ducha, ale po stránce hudební „honosily se nejednou krásou“.⁹⁶ Mezi jeho další opery patří komická opera *Bratránek* (1892), komická opera *Lesní duch* (1897), která byla nastudována a hrána hlavně v Brně, Plzni a chorvatském Záhřebu⁹⁷, a *Mořská žena* (1910), ke které napsal libreto Richard Pohl.

Z instrumentální a vokální hudby skládal Nešvera písně, sbory, kantáty, komorní i orchestrální skladby a „svoji silnou individualitu zasahoval do celého kulturního dění.“⁹⁸ Podle autora Nešverova nekrologu jsou jeho nejpopulárnější skladby jeho písně *Starosvětské písničky* a *Milostné písně*, „ze sborů jeho nejrozšířenější je Moravěnko, milá máti, který je repertoírním číslem Pěveckého sdružení moravských učitelů. Ušlechtilé jsou i jeho skladby klavírní, ať jsou to prostičké Oříšky, Hudební obrázky, Plumlovské motivy, Papillons či šířeji provedené valčíky, mazurky nebo brilliantní koncertní valčíky; jsou hudbou salonní, avšak takou, jež je sobě vždy vědoma svého uměleckého poslání. Pokud se týče invence a faktury, kotví v Schumannovi, jehož vliv je ovšem silně křížen vlivy naší hudby národní.“⁹⁹

Autor recenze Nešverových Mazurek se u této skladby podivuje a zároveň na ni vyzdvihuje především Nešverovu odvahu, když se zřekl nápodoby svého vzoru Chopina v žánru, ve kterém vynikal a místo toho se „naopak v ‚Mazurkách‘ více než v mnohé starší skladbě prost jeho vlivu se jeví. Ano, Schumannovi, jinému z ideálů svých, spíše se blíží.“¹⁰⁰ Nešverův zeť Mořic Remeš naopak v *Mazurkách* stále viděl patrný vliv Chopina: „Malé programové skladby v ‚Hudebních obrázcích‘ jsou vesměs Schumannovské barvy, kdežto

⁹⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 386, k. 3.

⁹⁷ Opera se dostala do Záhřebu ještě v témže roce (premiéra 5. listopadu 1897), kdy měla premiéru a chorvatské nastudování bylo podle tamního tisku povedené. Nejlépe byla hodnocena Nešverova „národní česká melodika“ a instrumentace. Nejzdařilejší části opery poté byly Andulčina modlitba a Krtkova serenáda.; *Narodne novine*, 6. listopadu 1897, roč. 63, č. 254, s. 5.

⁹⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Život a dílo hudebního skladatele Josefa Nešvery, inv. č. 531, k. 4.

⁹⁹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 386, k. 3.

¹⁰⁰ Tamtéž.

později uveřejněné *Mazurky* a koncertní valčíky lnou k hudebnímu výrazu Chopinovu, osvojující si i charakteristickou klavírní techniku velkého polského mistra.“¹⁰¹

Nešverovo *Scherzo* je jedna z jeho skladeb, která slavila úspěch v zahraničí. V tomto konkrétním případě se jedná o úspěch v Americe, když za ni Josef Nešvera získal třetí cenu světové soutěže Art. Publication society v St. Louis ve Spojených státech.¹⁰²

Nešvera také zasahoval do dalších hudebních odvětví: „Také na poli komorní hudby zkusil Nešvera s úspěchem své síly, jak o tom svědčí smyčcový kvartet G-dur, klavírní trio Es-dur; z drobnějších skladeb tohoto oboru sluší uvést aspoň tři jeho ukolébavky, nejznámější C-dur, Deset eklog, suitu a polonézu pro housle s klavírem. I pro orchestr složil řadu děl zdařilých, z nichž aspoň symfonie G-moll a rej Na slovácké bůdě, houslový koncert G-dur a Slavnostní ouvertura budiž tu uvedena.“¹⁰³

Většina zmíněných skladeb je v opisu uložena v hudebním archívu Národního muzea a byla vydána hudebním nakladatelstvím Františka Augustina Urbánka. Výjimku tvoří například *Symfonie g-moll*, *Na slovácké bůdě* a polonéza pro housle a klavír, jejichž rukopisy se nachází ve vlastnictví rodiny Josefa Nešvery.

Z komorních skladeb je kladně hodnocena například Nešverova *Serenáda*, kterou periodikum *Národní listy* popisuje jako dílo půvabné, které značí práci obratného a vyškoleného skladatele, který ač nevyniká osobní originalitou, má své myšlenky v uhlazené formě, jasně myslí a dokáže své myšlenky posluchačům příjemně předat.¹⁰⁴ Miloš Žák popisuje *Serenádu* jako rozkošnou a malou skladbu a samotného Josefa Nešveru jako romantika v citovém smyslu a celkově jako citového umělce.¹⁰⁵ Autor Nešverova nekrologu pak popisuje jeho práci na této skladbě jako „sice úsečná, ale v kantiléně, rytmu i harmonických obratech neobyčejně zajímavá; u Nešvery nestává se ani rytmus taneční všedním.“¹⁰⁶

4.2.1. Proces komponování

Samotné skládání jednotlivých skladeb nebylo pro Nešveru náročné a šlo mu rychle. Dle jeho zetě Mořice Remeše je však nutné rozlišovat, o jaké konkrétní skladby se jednalo.

¹⁰¹

¹⁰² Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, *Scherzo*, inv. č. 477, k. 4.

¹⁰³ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, *Nekrology*, inv. č. 386, k. 3.

¹⁰⁴ Anonym, *Hudba, Národní listy*, 18. listopadu 1896, roč. 36, č. 318, s. 4.

¹⁰⁵ ŽÁK, Miloš, *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 7. dubna 1910, roč. 1, č. 15, s. 2.

¹⁰⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, *Serenáda pro smyčcový orchestr*, inv. č. 483, k. 4.

V případě, že se jednalo o skladby, které měly být vydány tiskem, věnoval jim vždy velkou pozornost a velké množství času, zejména jednalo-li se o delší skladby. Jen zřídka se však uchyloval k tomu, že by své skladby předělával, protože to dělal nerad.¹⁰⁷ U příležitostných skladeb pracoval velmi rychle: „Stávalo se ovšem velmi často, že Nešveru požádal někdo ze známých o nějakou příležitostnou skladbu. Tu zasedl ke klavíru, přečetl si případný text a v malé chvíli už měl načrtnuty hlavní rysy. Ze skizy často kusé napsal skladbu na čisto. Několikrát dostala se některá taková příležitostná skladba bez Nešverova vědomí do veřejnosti a to ho přivedlo vždy do zlé nálady.“¹⁰⁸

O Nešverově kompoziční pohotovosti hovoří také popis procesu skládání vložek ke mším. Během svého působení jako kapelníka v Olomouci často nevěděl, jaký text graduale nebo offertoria se bude hrát a dané zjistil až v den provedení třeba i v osm hodin ráno. Pokud se stalo, že na vybraný text nebyla v dómském archívu k dispozici žádná hudba, Nešvera byl schopen během hodiny načrtnout vložku, kterou následně fundatisté rozepsali a za hodinu již bylo možné skladbu zpívat na dómském chóru.¹⁰⁹ Při komponování Nešvera nepotřeboval klavír ani žádný další hudební nástroj. Často skládal hudbu v přírodě, ať už v Olomouci, tak při svých letních pobytech na Plumlově.¹¹⁰

4.2.2. Hudební styl

V Nešverových písních je patrný vliv Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka. Zejména v *Starosvětských písničkách* a *Milostných písničkách* se inspiroje Smetanou a Dvořákem, co se týče použití lidové hudby.¹¹¹ „Krátká forma a prostonárodní motiv jest u něho velmi oblíben. Nejlépe dovedl se vnořit v národního ducha v Starosvětských písničkách na Sládkova slova známého citu.“¹¹²

Co se týče klavírních skladeb, „jako schopný, v moderním směru vychovaný pianista jest Nešvera také ve svých klavírních skladbách tlumočnickem Chopinovské a Schumannovské romantiky a podává se dle druhu a směru jednotlivých skladeb svých vlivu některého z obou

¹⁰⁷ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. In: *Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci*. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 6.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. In: *Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci*. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 6.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 390, k. 3.

¹¹² ŽÁK, Miloš, *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 14. dubna 1910, roč. 1, č. 16, s. 2.

mistrů, jichž způsob výrazu pak přijímá za svůj vlastní.“¹¹³ Dále autor Nešverova nekrologu vyzdvihuje bohatou a zvláštní harmoniku a modulaci, kontrapunktickou práci, ušlechtilý výraz a chromatickou práci s motivy.¹¹⁴

Miloš Žák ve své eseji na Nešverovi nejvíce vyzdvihuje jeho práci s náladami: „Náladově je Nešvera universálním. Není žádné nálady, jíž by neznal a nepřelil v hudební formu. Od hněvu a mohutného zápalu pro ‚svaté věci duševního vlastnictví‘, jež vyjadřuje těžkými akordy ve třech oktávách dolů se opakujícími, až k naivním projevům zamilované duše.“¹¹⁵

Celkově je možné Nešveru označit jako eklektika. V jeho kompoziční činnosti je patrné přejímání vlivů od jeho vrstevníků a tehdejších slavných skladatelů, díky svému talentu a hudební znalosti dokáže tyto vlivy umě kombinovat a používat, o čemž referuje autor jednoho z Nešverových nekrologů „Životní dílo Nešverovo nerazilo nových ideových směrů, netvořilo nových hodnot, neotevřelo nových obzorů, ale svědčí vždy o vážném pojmání poslání umělce, je ve všem poctivé, řádné, z upřímně nadšené duše vytrysklé, a proto nezanikne bez ohlasu.“¹¹⁶

Miloš Žák dokonce považuje Nešverovy instrumentální skladby za jeho nejlepší: „Nejvíce svým jest v menších pracích klavírních, houslových a orchestrálních. Vane tu úplně jiný vzduch než v operách, cosi upřímnějšího, teplejšího a milovanějšího. Že Nešvera dovede od malých, téměř filigránsky minuciesních klavírních skladeb s nádechem rokoka přešnouti se až k náladám mysticky vážným, hluboce nábožensky velebným, jest právě dokladem jeho citovosti, jeho záliby pro vše to, co v nás tvoří duševní světy, o nichž průměrné publikum ovšem nemá potuchy.“¹¹⁷

4.2.3. Reflexe oper *Radhošť* a *Lesní vzduch* od Josefa Nešvery

Radhošť (Černokněžník)

Opera *Radhošť* je opera Josefa Nešvery, která měla premiéru 7. února 1906 v Národním divadle v Brně a jedná se o jednu z Nešverových oper, která byla hrána v Národním divadle v Praze (celkově byla provedena v pražském národním divadle třikrát: 3. října 1910, 9. října

¹¹³ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 390, k. 3.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ ŽÁK, Miloš, *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 14. dubna 1910, roč. 1, č. 16, s. 2.

¹¹⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 386, k. 3.

¹¹⁷ ŽÁK, Miloš, *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 7. dubna 1910, roč. 1, č. 15, s. 2.

1910 a 20. října 1910). Libreto k této opeře složil B. Kuzničov. Opis *Radhoště* se nachází v hudebním archivu Národního muzea. Opera při své premiéře vzbudila v dobovém tisku rozporuplné reakce. Periodikum *Moravská orlice* operu chválil, výtku měl však k zakončení: „V Černokněžníku je uloženo mnoho hudebních krás i mnoho umění. Také co do dramatické působivosti je Černokněžník dílem velmi pozoruhodným. Skladatel dbal v každém jednání působivého stupňování; jediné by si bylo přáti, aby méně šablonovitým zakončením poslední jednání bylo skladateli přáno dílo i tu účinněji vyvrcholití.“¹¹⁸ Tento text zmiňoval, že opera byla dramaticky působivá, ale právě absence dramatického citění byla u Nešvervy jedna z nejčastějších kritik. Na tuto Nešverovu kritiku odpověděl Miloš Žák ve své eseji v *Moravských hudebních novinách*, který zmiňoval, že: „Prohlížíme-li partituru opery (Radhošť), nesmíme hledati v ní uskutečnění pojmu hudebního dramatu. Autor, jak sám a několikrát proslvil, úmyslně to neměl v úmyslu. Jeho cílem byl směr individualitě jeho nejvíce odpovídající. A tím je nejen náladově zhudebnit, ale i hudbou produševnit řadu valašských scén v operu spojených. Ethnografická tendence jak v textu, tak v hudbě vystupuje ku popředí. Jest to skutečně erbenovské pojetí lidového života.“¹¹⁹ Recenze uložená v Nešverově pozůstalosti na opeře vyzdvihovala stopy Nešverovy ředitelské a skladatelské činnosti v rámci církevní hudby. Autor tento fakt nebral jako zápor, ale naopak poznamenal, že mu tyto schopnosti pomohli a nejednalo se o věc, která by byla vtíravá nebo operu činila nudnou.¹²⁰

Jedna z hlavních výtek směřovala k libretu a jeho zpracování. V jiné uložené recenzi ve Vlastivědném muzeu stojí, že: „Prostinký příběh tento, jehož osnova sotva na aktovku rozeném dramatikovi by dostačila, rozvlečen je hodně těžkopádně, místy až naivně na tři akty [...] Za daných poměrů neměl skladatel ovšem práci snadnou a slouží jen k jeho cti, že dovedl aspoň z části nedostatky libreta hudbou svou zastíniti.“¹²¹

Periodikum *Národní politika* v recenzi operu chválilo, Nešveru považovalo za hudebníka vážného řádu, tvořícího lehce, ovládajícího nejrůznější kompoziční techniky a skládá hladce, nenásilně a s invencí. Bylo mu vyčítáno, že není skladatel moderního střihu, ale dovede se přizpůsobit. Hlavní výtka směřovala k jeho hudební stylistice: „Snad až příliš hladce přechází přes obtíže hudební stylistiky: že mnohá frase vyjde mu z pod péra, která je pouhou frasí, a že leckde zapadne v konvenci.“¹²²

¹¹⁸ Anonym, Divadlo, *Moravská orlice*, 11. února 1906, roč. 44, č. 33, s. 11.

¹¹⁹ ŽÁK, Miloš, *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 9. června 1910, roč. 1, č. 24, str. 1.

¹²⁰ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Radhošť (Černokněžník), inv. č. 415, k. 4.

¹²¹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Radhošť (Černokněžník), inv. č. 418, k. 4.

¹²² Anonym, Divadlo a hudba, *Národní politika*, 7. října 1906, roč. 24, č. 276, s. 1.

Esej v *Moravských hudebních novinách Radhošť* celkově hodnotila následovně: „Jeho hudba [v *Radhošti*] jest hodně smyslově dekorativní, až energická, dovede posluchače gradací napjat i povznést a připravit na následující scénu. Výrazné prostředky, jimiž nenuceně vládne, jsou mnohotvárná melodika něžných linií i cílého rytmického spádu, nestrojená, bohatá, barvitá a suggestivně náladová instrumentace.“¹²³ Přes všechny výčitky však byla opera vlídně přijata a Josefu Nešverovi, který byl na premiéře přítomen, uspořádali diváci bouřlivé ovace hned po prvním jednání.¹²⁴ Podobně se vyjádřila i další recenze: „Úspěch ‚Černokněžníka‘ byl přes mnohé nesrovnalosti provedení ve sboru i orchestru veliký, ba skvělý.“¹²⁵

I přes úvodní úspěch a nadšení publika se však opeře následně v Národním divadle nedařilo. O potížích a neúspěchu *Radhoště* v Národním divadle svědčí dopisy z Nešverovy pozůstalosti od ředitele Královského českého zemského a národního divadla v Praze Gustava Schmoranze. V dopise z 15. listopadu 1906 stojí, že *Radhošť* nevydělává, ale i přes to je možné, že se bude příležitostně hrát i nadále. Autor dopisu však nedokáže Nešverovi odpovědět na otázky, kdy a jak často bude k provedení docházet. V dopise z 14. dubna 1907 už jeho autor vyjadřuje lítost, že se opera nehraje tak často, jak by si přál: „Bylo by mně obzvláštním potěšením hráti Vaši operu co nejčastěji, bohužel kasovní příjem při všech její představeních byl velice nepatrný ba vůbec nejnižší, jaké naše operní představení docílilo.“¹²⁶ Poslední dopis, který byl odeslán o necelý měsíc později, už Nešveru informuje o tom, že mu zasílají zpět partituru, klavírní výtah a libreto k *Černokněžníkovi* a opera pravděpodobně již nebude v budoucnosti znovu hrána, i když Národní divadlo má stále práva na provedení.¹²⁷

Miloš Žák neúspěch Nešverových oper vysvětluje „spiknutím“ proti Nešverovi a lituje ho, že „musel viděti, jak jeho první práce, jednoaktová opera ‚Bratránek‘, práchniví v archivu Národního divadla, musel patřiti na nepřízeň z Prahy vycházející, která jakoby mu zamezovala cestu do Čech, a ještě v poslední době po premiéře ‚Černokněžníka‘ čisti kritiky více méně odmítavé a jak v Brně, tak i v Praze po čtyřech pěti reprízách viděti se mizeti navždy v saisoně s repertoiru.“¹²⁸ Následně potom kárá česká periodika, že aby si všimla Nešvery, musí „Anglie ve svém prvním hudebním časopise (The Musical Times) našeho olomouckého skladatele mezi klassiky zařadit, úspěchem jarního festivalu v Bridlingtoně oslnit, londýnským milionářským

¹²³ ŽÁK, Miloš, Essay o Josefu Nešverovi, In: *Moravské hudební noviny*, 9. června 1910, roč. 1, č. 24, s. 1.

¹²⁴ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, *Radhošť* (Černokněžník), inv. č. 418, k. 4.

¹²⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, *Radhošť* (Černokněžník), inv. č. 415, k. 4.

¹²⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Královské české zemské a národní divadlo v Praze, ředitelství, inv. č. 225, k. 2.

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ ŽÁK, Miloš, *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 7. dubna 1910, roč. 1, č. 15, s. 2.

nakladatelstvím jeho skladby vydat, abychom to my aspoň zaznamenali ve svých novinách mezi lokálkami a to ještě čerpanými z vídeňského pramene.“¹²⁹

Lesní vzduch

Tato Nešverova komická opera byla zkomponována v roce 1896 na vlastní libreto a premiéru měla 27. ledna 1897 v Národním divadle v Brně. Rukopis této opery je ve vlastnictví rodiny Josefa Nešvery.

Jako hlavní přednost této opery, zvolili autoři dobových recenzí ouverturu, která byla přirovnávána k předehře k *Prodané Nevěště* od Bedřicha Smetany. *Lidové noviny* popisovali propracování jako charakteristické a bohaté v instrumentaci a již podle předehry bylo možné v Josefu Nešverovy spatřovat nástupce Bedřicha Smetany.¹³⁰ Stejně se vyjadřovalo také periodikum *Hlas*, které také podotýkalo, že je ouvertura podobná té z *Prodané nevěsty*, ale „Přese všechny tyto reminiscence zevnější, jest dílo Nešverovo považovati za originální, pokud se vnitřní podstaty týče.“¹³¹ Miloš Žák svým čtenářům přinesl text z anglického časopisu *The Musical Times*, který otiskl recenzi a srovnával Londýnské provedení ouvertury s předehrou k opeře Wolfganga Amadea Mozarta *Kouzelná flétna*.¹³²

Co se již samotné opery týče, autor recenze v *Lidových novinách* výrazně kritizoval provedení opery: „V první řadě obviňujeme ředitele, v druhé kapelníka, že mohlo se tak málo zkoušek orchestrálních věnovati takové práci. [...] Byli bychom si přáli, aby orchestr věnoval propracování a zakulacení jednotlivých frází více péle a taky dovednosti.“¹³³ Operu jako takovou však hodnotili kladně. Nešvera údajně opět dokázal, že je hudebníkem hlubokého citu. A úspěch opera sklidila i u diváků: „[Obecenstvo] provedlo úkol svůj k plné své cti. Pochopilo krásy opery a taky bouřlivě volá spoluúčinkující, tři až čtyřikrát volá mistra Nešveru.“¹³⁴

Také tato opera, zejména její předehra, slavila úspěch v zahraničí, jak dokládají dopisy dochované z Nešverovy pozůstalosti. Heřman Koenig ve svém dopise přál Nešverovi k Novému roku a zároveň ho prosil o zaslání hlasů k opeře *Lesní vzduch*, kterou chtěl v Londýně provést tamní dirigent Henry Wood.¹³⁵ Marie Heritosová ve svém dopise Nešverovi

¹²⁹ ŽÁK, Miloš, *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 7. dubna 1910, roč. 1, č. 15, s. 2.

¹³⁰ Anonym, Divadlo, *Lidové noviny*, 26. ledna 1897, roč. 5, č. 20, s. 3.

¹³¹ –k (šifra), Dvě operní novinky české, *Hlas*, 16. února 1897, roč. 49, č. 37, s. 1.

¹³² ŽÁK, Miloš, *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 9. června 1910, roč. 1, č. 24, s. 1.

¹³³ Anonym, Divadlo, *Lidové noviny*, 26. ledna 1897, roč. 5, č. 20, s. 3.

¹³⁴ *Tamtéž*.

¹³⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Koenig, Heřman, inv. č. 109, k. 1.

již gratulovala k premiéře přede hry opery v Londýně a poslala mu překlad kritiky ouvertury *Lesního vzduchu* ze Spojených států: „Jos. Nešvery overtura která se provozovala v témž koncertě se ukázala být mnohem interesantnější prací, neb v téže mi poznáváme Českého skladatele, který píše v plné síle svého národního stylu. Jest to overtura, kterou doufáme a se těšíme co nejdříve opět uslyšet.“¹³⁶

¹³⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Heritesová, Marie, inv. č. 97, k. 1.

4.3. Dirigentské a interpretační aktivity Josefa Nešvery

I přes to, že většinu času v Olomouci Josef Nešvera věnoval pedagogické činnosti, obohatil tamní kulturní život také jako hráč na klavír a dirigent. Působil jako sólista na koncertech, případně doprovázel ostatní umělce (například Františka Ondříčka, nebo Floriána Zajíce).¹³⁷ Olomoucký hudební život obohacoval také interpretací nejnovějších českých kompozic svých vrstevníků, se kterými i udržoval přátelské vztahy. Jednalo se například o skladby Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka, Zdeňka Fibicha, Karla Bendla, Karla Kovařovice, Josefa Förstera, Josefa Suka a Karla Weisse.¹³⁸

Nešverova práce v Olomouci byla mnohostranná a plodná a brzy se stal jednou z nejpobulárnějších osobností v Olomouci i na Moravě. Dirigoval skladby Wolfganga Amadea Mozarta, Ludwiga van Beethovena, Václava Jana Křtitele Tomáška, a i své vlastní skladby. Jako dirigent vystupoval v Praze, Vídni, Prostějově nebo například v Hradci Králové¹³⁹ a za vedení orchestrů sklízel ve většině případů chválu: „Mistr Nešvera řídil své dílo [*De profundis*] osobně a přísluší-li jemu chvála nezměrná jako skladateli, pak dlužno mu tutéž chválu vzdáti jako dirigentu. Radost bylo patřiti na jeho rutinu, s jakou celé těleso ovládal.“¹⁴⁰ Ve stejné pochvalném duchu se vyjadřoval také autor recenze v časopise *Moravská orlice* z 11. dubna 1894: „Pana Nešveru možno čítati k nejdovednějším dirigentům. Bylo radostno pozorovati, s jakou lehkostí celý velký ensemble ovládal, jak se mu vše podrobovalo, jak vše souhlasilo s vlastním jeho pojetím a jeho vůlí.“¹⁴¹ Josef Nešvera se však s chválou nesetkal při každém svém dirigentském představení, jak uvádí autor textu v *Slováckých novinách* z 18. května 1904, který ve svém článku *Praha a moravští umělci* poukazuje na fakt, že pražská odborná veřejnost moravské skladatele ignoruje a vůči Nešverovi projevují odpor: „Sledujeme-li repertoire Národního divadla a jiných pražských hudebních kroužkův, poznáme zřejmé a úmyslné ignorování našich umělců. Obzvláště mistru Nešverovi projevují zcela nepokrytě svůj odpor.“¹⁴² Tentýž autor ve zmíněném článku uvádí, že Nešvera „Jednou opět byl pozván do Prahy, aby tam dirigoval větší koncert. Mistr žádosti vyhověl. Přijel do Prahy. Sotva však vstoupil za dirigentský pult, sotva zaznělo sálem několik akordů, ozval se sykot a pískot.

¹³⁷ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Život a dílo hudebního skladatele Josefa Nešvery, inv. č. 531, k. 4.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ PODHRÁZSKÝ, Emanuel. *Josef Nešvera (1842–1914)*. Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1967, č. 135, s. 20.

¹⁴⁰ Anonym, Nešverovo „De profundis“ ve Vídni, *Mír*; 9.března 1901; č.15, příloha.

¹⁴¹ Anonym, Hudba, *Moravská orlice*, 11. dubna 1894, roč. 32, č. 82, s. 3.

¹⁴² A. M. (šifra), Praha a moravští umělci, *Slovácké noviny*, 18. května 1904, roč. 21, č. 39, s. 1.

Vypískali ho. Skladatel Suk konstatoval později, že jisté hudební ‚kapacity‘ najaly asi tucet Pepíků a daly jim po koruně, aby mistra vypískali.“¹⁴³

Nešverova dirigentská a interpretační činnost v Olomouci byla do velké míry propojena s Pěvecko-hudebním spolkem Žerotín. Hned po svém příjezdu do Olomouce se Nešvera přihlásil ke členství v tomto spolku: „Dne 1. 8. 1884 nastoupil úřad svůj nově zvolený ředitel kůru při metropolitním chrámu Páně, p. Josef Nešvera, osvědčený skladatel i dirigent dovedný, který z Král. Hradce do Olomouce povolán byl, ihned za člena výkonného v Žerotínu se přihlásil, čímž spolek velmi důležitého a mnoho slibného podporovatele snah svých získal.“¹⁴⁴ O vřelých vztazích mezi Nešverou a Žerotínem vypovídá jak jejich častá spolupráce, kdy se Nešvera účastnil koncertů a besed tohoto Pěvecko-hudebního spolku jako dirigent, klavírista, kde společně hrávali nejen skladby dalších skladatelů, ale i Nešverovy (například. *Ukolébavka* (17. července 1884), *Pochod Zulů* (23. srpna 1884) a *Barcarolla* (18. srpna 1885)). O významu Nešvery pro Žerotín hovoří také to, že byl členem skupiny představitelů Žerotína, kteří vítali významné hosty na nádraží (například příjezd Karla Ondříčka 3. října 1884 v sedm hodin večer, kterého se účastnil se zakladatelem Žerotína Jindřichem Geislerem a tehdejším místopředsedou Janem Žáčkem).¹⁴⁵

Z níže přiložené tabulky Nešverovy činnosti mezi lety 1884 a 1890 vyplývá, že zejména v počátku svého života v Olomouci byl Nešvera aktivní a podílel se na místním kulturním životě zejména coby účastník koncertů a besed Pěvecko-hudebního spolku Žerotín. Tabulka zachycuje spolupráci mezi Nešverou a Žerotínem v druhé polovině osmdesátých let 19. století. Informace pochází z kronik Žerotína a dobového tisku. V pozdějších letech je již patrné, že stále častěji se Nešvera účastnil koncertů pouze jako skladatel a host a k průběhu koncertů přispíval jen zřídka. Jedná se například o koncert prostějovských pěveckých spolků ve Vyškově 23. února 1902, kdy na klavír doprovázel houslistu Antonína Ledvinu při hraní fantazie Niccola Paganiniho *Mojžiš na G struně*,¹⁴⁶ nebo dirigování svých dvou *Novellet* během koncertu České filharmonie v Olomouci.¹⁴⁷

Dne 26. července 1913 Josef Nešvera naposledy vedl hudební těleso. Řídil dómský sbor při oslavě padesátiletého kněžského jubilea kardinála Bauera.¹⁴⁸

¹⁴³ A. M. (šifra), Praha a moravští umělci, *Slovácké noviny*, 18. května 1904, roč. 21, č. 39, s. 1.

¹⁴⁴ Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Kronika pěvecko-hudebního spolku Žerotína v Olomouci od r. 1880–1886, M6 - 113, inv. č. 1.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, M. Remeš: Josef Nešvera, inv. č. 20, str.4.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. In: *Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci*. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 6.

Celkově interpretační a dirigentská činnost Josefa Nešvery v Olomouci vrcholila v prvních letech po jeho příjezdu do Olomouce. Nejčastěji hrával své vlastní skladby a doprovázel na klavír virtuózy na jiné nástroje, kteří byli pozváni do Olomouce a pořádali své koncerty (houslista František Ondříček, houslista Antonín Ledvina, houslista a kontrabasista Alois Kapoun).

Datum	Skladba	Nešverova role	Událost
17. července 1884 ¹⁴⁹	<i>Ukolébavka</i>	Klavírista	
23. srpna 1884 ¹⁵⁰	<i>Pochod Zulů</i>	Klavírista	Návštěva K. Bendla
2. září 1884 ¹⁵¹	<i>Slovanské tance</i>	Klavírista	Večeře Žerotína
14. září 1884 ¹⁵²	<i>Mše Es dur</i>	Dirigent	Spolupráce s Žerotínem
5. října 1884 ¹⁵³	<i>Ukolébavka</i>	Klavírista	Koncert Františka Ondříčka
31. října 1884 ¹⁵⁴	<i>Mazurka</i>	Skladatel	Koncert Alo Kapouna
11. ledna 1885 ¹⁵⁵	Duetto Václava a Lidunky z opery <i>Bratránek</i>	Klavírista	Koncert Žerotína
14. května 1885 ¹⁵⁶	některé své skladby	Hráč	Koncert Žerotína
12. července 1885 ¹⁵⁷	<i>Jeník a matička</i>	Skladatel	Koncert v Uherském Hradci
18. srpna 1885 ¹⁵⁸	<i>Mše</i>	Dirigent	Narozeniny císaře
18. srpna 1885 ¹⁵⁹	<i>Barcarolla</i>	Klavírista	Koncert Ondříčka
27. srpna 1885 ¹⁶⁰	Dvořákovy skladby	Klavírista	Návštěva Šrůtka
31. srpna 1885 ¹⁶¹	<i>U jezera</i>	Skladatel	Věnováno Žerotínu

¹⁴⁹ VIČAROVÁ, Eva. Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012 s. 82.

¹⁵⁰ Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Novinové kritiky 1881–1970, M6 - 113, Posudky a zprávy časopisecké o činnosti spolkové od roku 1883 do roku 1885, inv. č. 169.

¹⁵¹ REMEŠ, Mořic. *Josef Nešvera*. In: Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 6.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 5. října 1884, roč. 16. č. 118, s. 2.

¹⁵⁴ Anonym, Koncert „Žerotína“, *Našinec*, 7. října 1884, roč. 16. č. 119, s. 1.

¹⁵⁵ Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Novinové kritiky 1881–1970, M6 - 113, Posudky a zprávy časopisecké o činnosti spolkové od roku 1883 do roku 1885, inv. č. 169.

¹⁵⁶ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 14. května 1885, roč. 17, č. 57, s. 3.

¹⁵⁷ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 17. července 1885, roč. 17, č. 83, s. 2.

¹⁵⁸ Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Novinové kritiky 1881–1970, M6 - 113, Posudky a zprávy časopisecké o činnosti spolkové od roku 1883 do roku 1885, inv. č. 169.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 30. srpna 1885, roč. 17, č. 102, s. 2.

¹⁶¹ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 2. září 1885, roč. 17, č. 103, s. 3.

16. listopadu 1885 ¹⁶²	Dvořákova symfonie <i>d moll č. 7, op. 70</i> ; společně s Jindřichem Geislerem	Klavírista	Hudební večer
24. ledna 1886 ¹⁶³	<i>Ukolébavka a Česká rapsodie</i>	Skladatel	Koncert Žerotína
6. června 1886 ¹⁶⁴	<i>Pochod Zulů</i>	Skladatel	Koncert Žerotína
18. června 1886 ¹⁶⁵	Dvořákovo <i>Z lesů šum.</i>	Klavírista	Improv. koncert Žerotína
15. července 1886 ¹⁶⁶	<i>Vzpomínky z mládí</i>	Skladatel	Koncert Žerotína
2. srpna 1886 ¹⁶⁷	<i>Mše ad honorem sti Vincencii</i>	Dirigent	Zpíváno Žerotína
29. srpna 1886 ¹⁶⁸	<i>Mše ad honorem sti Vincencii</i>	Dirigent	Zpíváno Žerotína
23. ledna 1887 ¹⁶⁹	<i>Moravě</i>	Skladatel	Koncert Žerotína
2. února 1887	<i>Mše ad honorem sti Gustavi</i>	Skladatel	Zpíváno Žerotína
26. března 1887 ¹⁷⁰	Předehra <i>Bratránek/ Z mládí</i>	Klavírista	Hudební zábava
10. dubna 1887 ¹⁷¹	Wittova mše „ <i>Exultet</i> “	Dirigent	Účast Žerotína
17. prosince 1887 ¹⁷²	<i>Idylla</i>	Skladatel	Koncert České besedy
5. února 1888 ¹⁷³	<i>Idylla/ Ukolébavka</i>	Skladatel	Koncert Žerotína
4. července 1888 ¹⁷⁴	Jiránkovy a Rubinsteinovy skladby	Klavírista	Beseda Žerotína
25. listopadu 1888 ¹⁷⁵	<i>Barcarolla/ Mazurka</i>	Skladatel	Koncert Žerotína
15. května 1889 ¹⁷⁶	Rubinsteinův <i>Polský tanec č. 2</i>	Hráč	Koncert v Přerově
10. listopadu 1889 ¹⁷⁷	<i>De profundis</i>	Skladatel	Koncert Žerotína

¹⁶² Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, M. Remeš: Josef Nešvera, inv. č. 20, s. 3.

¹⁶³ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 27. ledna 1886, roč. 18, č. 8, s. 3.

¹⁶⁴ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 9. června 1886, roč. 18, č. 68, s. 3.

¹⁶⁵ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 18. června 1886, roč. 18, č. 71, s. 2.

¹⁶⁶ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 18. července 1886, roč. 18, č. 84, s. 4.

¹⁶⁷ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 4. srpna 1886, roč. 18, č. 91, s. 3.

¹⁶⁸ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 29. srpna 1886, roč. 18, č. 102, s. 4.

¹⁶⁹ Anonym, Koncertní zábava pěvecko-hudebního spolku „Žerotína“, *Našinec*, 28. ledna 1887, roč. 19, č. 12, s. 1.

¹⁷⁰ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 30. března 1887, roč. 19, č. 38, s. 3.

¹⁷¹ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 15. dubna 1887, roč. 19, č. 44, s. 3

¹⁷² Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 14. prosince 1887, roč. 19, č. 147, s. 3.

¹⁷³ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 2. února 1888, roč. 20, č. 15, s. 3.

¹⁷⁴ Anonym, Drobne zprávy, *Selské listy*, 6. července 1888, roč. 5, č. 53, s. 2.

¹⁷⁵ Anonym, Co uslyšíme při 18. koncertě „Žerotína?“, *Našinec*, 21. listopadu 1888, roč. 20, č. 138, s. 1.

¹⁷⁶ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, M. Remeš: Josef Nešvera, inv. č. 20, s. 4.

¹⁷⁷ Anonym, Koncert XXI. „Žerotínův“, *Našinec*, 15. listopadu 1889, roč. 21, č. 135, s. 1

21. června 1890 ¹⁷⁸	<i>Moravě/Polonéza/Eklogy</i>	Skladatel	Beseda Žerotína
5. července 1890 ¹⁷⁹	<i>Moravě</i>	Skladatel	Koncert Orlice/ zpíváno Žerotínem
21. září 1890 ¹⁸⁰	<i>Eklogy</i>	Klavírista	Koncert Zajíce
16. listopadu 1890 ¹⁸¹	<i>Naší písní</i> (složeno pro tento koncert)	Skladatel	Koncert Žerotína (10 let)

¹⁷⁸ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 20. června 1890, roč. 22, č. 69, s. 3.

¹⁷⁹ Anonym, *Hlasy z Hané*, 22. června 1890, roč. 9, č. 25, s. 3.

¹⁸⁰ Anonym, Drobné zprávy, *Selské listy*, 23. září 1890, roč. 7, č. 76, s. 2,

¹⁸¹ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 19. listopadu 1890, roč. 26, č. 133, s. 4

4.4. Církevní hudba Josefa Nešvery

Činnosti spjaté s církevním provozem byly významným prvkem v životě Josefa Nešvery v Olomouci. Třicet let (1884–1913) působil v olomoucké katedrále sv. Václava na pozici kapelníka. Nešvera nastoupil na místo v červenci 1884. Ve výběrovém řízení překonal sedmnáct dalších uchazečů, mezi kterými byli například Jindřich Káan z Albestů, Josef Čapka Drahlovský, Josef Cyril Sychra nebo Julius Böhm. Během Nešverova působení v Olomouci zastávali pozici olomouckého arcibiskupa Bedřich landkrabě Fürstenberk (1853–1892), Therodor Kohn (1893–1904) a František Saleský Bauer (1904–1915). Nešverovo první olomoucké vystoupení, coby kapelníka, se odehrálo 14. září 1884, kdy se spojil s Pěvecko-hudebním spolkem Žerotín a provedli spolu Nešverovu *Mši Es dur*.

Téměř celá první polovina Nešverova působení v Olomouci byla ovlivněna probíhající rekonstrukcí katedrály a varhan (1883–1896) a některá významná vystoupení musela být přesunuta z katedrály jinam.¹⁸² V roce 1886 byly do katedrály nainstalovány nové romantické varhany, které měly velkou funkční i uměleckou hodnotu.¹⁸³ Tyto varhany byly v roce 1890 doplněny dalšími, které byly postaveny v nově přistavené chorální kapli.

Během Nešverova působení dosáhl dómský sbor velice vysoké umělecké úrovně a byl považován za nejslavnější duchovní těleso na Moravě. Hudbu na dómu chválil také skladatel Antonín Dvořák, který se při jedné ze svých návštěv zúčastnil provedení Nešverovy *Missa in honorem s. Friederici op. 60*¹⁸⁴ v roce 1888: „Slyšel jsem mnoho kostelní hudby v Lipsku, Berlíně, Londýně a jinde, ale žádná se nevyrovná kůru zdejšímu“.¹⁸⁵

Během Nešverova působení byly pozice zpěváků obsazeny stabilně a nedocházelo k velkým změnám ve složení souboru. Ku příkladu Václav Holovský působil 24 let, Josef Loštický 41 let a Mathias Heitel 32 let.¹⁸⁶ Nešvera se staral o své fundatisty, šest chlapců bydlelo u něho doma. Chlapci začínali se zpěvem v pět hodin ráno při mši svaté a následně šli do školy. Ve čtyři hodiny se vrátili a měli hodinu cvičení zpěvu. Hlavní zodpovědnost za výchovu a péči o fundatisty měla Nešverova žena. Vařila jim, vychovávala je, prala a uklízela.¹⁸⁷

¹⁸² VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Memoria artis. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 89.

¹⁸³ Tamtéž, s. 90.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 91.

¹⁸⁵ PODHRÁZSKÝ, Emanuel. *Josef Nešvera (1842–1914)*, in: *Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci 1967*, č. 135, s. 20.

¹⁸⁶ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Memoria artis. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 93.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 94.

Jako kapelník naposledy vystoupil 19. července 1913. Od té doby převzal jeho práci Antonín Petzold a na varhany hrával Jaroslav Kvapil.¹⁸⁸ Po Josefu Nešverovi nastoupil na místo dómského kapelníka roku 1914 Antonín Petzold, který od roku 1885 působil v katedrále jako varhaník a za jehož přijetí se Josef Nešvera přimlouval.¹⁸⁹

4.4.1. Církevní skladby Josefa Nešvery

Spolu s Josefem Canierem, Františkem Hruškou, Karlem Steckerem a Janem Evangelistou Zelinkou reprezentoval Josef Nešvera skladatelskou školu Františka Zdeňka Skuherského, kterého Nešvera považoval za svůj skladatelský vzor. Tato škola zastávala tradice ve formě produkování velkých skladeb církevní hudby, ale povzbuzovali tendence cyrilské reformy.¹⁹⁰ Moment přijetí cyrilské reformy znamenal pro Nešverovu církevní tvorbu velký zlom.¹⁹¹ V tomto směru navázal Josef Nešvera na svého předchůdce na pozici kapelníka olomoucké katedrály Pavla Křížkovského.¹⁹²

Během svého působení v katedrále umožňoval provádění skladeb domácích skladatelů (J. Forester, F. Hruška, F. Z. Skuherský, J. C. Sychra).¹⁹³ Tato praktika nebyla zvykem, protože ještě na konci devatenáctého století se většinou interpretovaly skladby německých skladatelů a skladby českých umělců se objevovaly jen zřídka.¹⁹⁴

Své postoje a chápání církevní hudby Nešvera vysvětluje ve třech fejetonech, které byl vyzván napsat redakcí časopisu *Dalibor*, která tyto texty i otiskla (*Listy o hudbě církevní*).¹⁹⁵ Podle Nešvery je církevní hudba ta, kterou lze slyšet jen v kostelech, a tou pravou církevní hudbou je chorál. Je třeba dbát na text a zpívat bez emocí.¹⁹⁶ Jako ideály církevní hudby zmiňuje Friedricha Witta a Emila Franze Karla Greitha, naopak jako skladatele, kteří jsou nevhodní pro skládání chrámové hudby uvádí Johanna Schiedermayra, Kryšpína Josefa Taschkeho, Franze Bühlera a Michaela Lohra.¹⁹⁷ Varhany by podle Nešvery měly mimo přede hry a do hry pouze podporovat a vést zpěv (retové rejstříky dodávají barvu, ty sólové by se měly používat jen

¹⁸⁸ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Memoria artis. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 95.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 115.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 41.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 97.

¹⁹² Tamtéž, s. 44.

¹⁹³ Tamtéž, s. 88.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 93.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 89.

¹⁹⁶ NEŠVERA, Josef. *Listy o hudbě církevní I.* in: *Dalibor*, 21. ledna 1885, roč. 7, č. 3, s. 23.

¹⁹⁷ NEŠVERA, Josef. *Listy o hudbě církevní II.* in: *Dalibor*, 7. února 1885, roč. 7, č. 5, s. 44.

zřídka) a Asperges (proces pokropení prostor a přítomných svěcenou vodou), responsoria (graduale, aleluja a tractus) a antifonní část mešního propria (introitus, ofertorium, communio) se mají hrát úplně bez varhan.¹⁹⁸

Nešverovu církevní tvorbu lze podle Cyrila Sychry rozdělit do tří období. První období do roku 1887 je ovlivněno německou reformou a Sychra Nešveru v tomto období popisuje jako „vůči německým skladatelům pokrokový, vůči českým spíše konservativní.“¹⁹⁹ Za vrcholné období Nešverovy církevní tvorby Sychra považuje dobu vydání mší *Missa in honorem sancti Josephi*, op. 73 (1887), *Missa in honorem sancti Theodori*, op. 67 (1893), *Missa in honorem sancti Eugenii*, op. 74 (1894). Poslední zmíněná skladba, složená na počest arcivévodky Eugena, vyvolala v dobovém tisku rozporuplné reakce. Velký úspěch však následně sklidila ve Vídni, kam se dostala poté, co ji tamní nakladatel od Nešvery koupil za 600 korun a přihlásil do soutěže, kde mše vyhrála první místo.²⁰⁰ Tyto skladby jsou napsané ve stylu „nové české církevní hudby“.²⁰¹ Do závěrečného období od roku 1904 jsou potom řazeny zejména mše *Missa in honorem sancti Leonis*, op. 94 (1904), *Missa Dolorosa*, op. 116 (1914) a *Missa jubilei*, op. 105 (1910). Toto období již oproti předešlé tvorbě ztrácí na kvalitě,²⁰² ale i tak byly v tisku chváleny: „Mši [*Missa jubilei*, op. 105] tuto srovnal bych s Foersterovou jubilejní. Při prostředcích úplně moderních zachovává ráz přísně církevní, názvuky chorálu vycítíte z každého motivu. Práce kontrapunktická jest hodna svého mistra. I lapidárními tahy, řekl bych Schwaigrovskými, umí Nešvera malovati.“²⁰³

Josef Nešvera během svého života napsal přes 400 církevních skladeb a kvalitativně je lze zařadit na podobnou úroveň, jako církevní hudbu jeho současníků, například Josefa Cainera, Františka Antonína Vatera, Františka Zdeňka Skuherského a Jaromíra Hrušky.²⁰⁴ Velké množství ze svých církevních skladeb Nešvera věnoval olomouckému arcibiskupství a rakouské panovnické rodině a jejich okolí.²⁰⁵

Po Nešverově smrti se přestaly jeho skladby v olomoucké katedrále hrát. Tento stav se změnil až po změně na místě kapelníka, kdy Antonína Petzolda nahradil Gustav Pivoňka, který skladby opět zařadil do repertoáru.

¹⁹⁸ NEŠVERA, Josef. *Listy o hudbě církevní III*. In: *Dalibor*, 21. února 1885, roč. 7, č. 7, s. 61.

¹⁹⁹ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Memoria artis. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 99.

²⁰⁰ *Slovácké noviny*, 18. května 1904, roč. 21, č. 39, Praha a moravští umělci, s. 1.

²⁰¹ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Memoria artis. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 99.

²⁰² Tamtéž, s. 101.

²⁰³ Anonym, *Česká hudba*, červenec 1912, roč. 18, č. 12, Nakladatelství V. Kotrby v Praze, s. 82.

²⁰⁴ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Memoria artis. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 126.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 127.

4.4.2. Reflexe vybraných Nešverových církevních skladeb v dobovém tisku

Vedle pedagogické činnosti patřilo skládání církevní hudby k hlavním Nešverovým aktivitám: „Hlavním oborem činnosti Nešverovy, na němž si svými skladbami získal platných zásluh, jest rozhodně hudba církevní; tam vytvořil díla trvalé ceny a obohatil jimi naši českou hudbu církevní.“²⁰⁶ Mezi nejslavnější Nešverova církevní díla patří oratoria *Job* a *De profundis* (opis uložen v hudebním archivu národního muzea), které měly velký úspěch, jak v Česku, tak v zahraničí. Časopis *Dalibor* přirovnává styl kompozice oratoria *Job* k hudebnímu dramatu: „„Job“ znamená nesporně zajímavý pokus o zdramatisování oratoria, prolomení jeho tradičně klidné architektonické linie vlnami živějšími, vzrušenějšími; přizvučení harmonie proti melodii, dramatičnosti, výrazu, chtějícího přiléhavě vystihnouti pohyb děje i charakteristiku jednotlivých děj nesoucích osob, proti epicky široké línici; použití orkestrální zvukomalby a podmalování děje i nálady hudebním charakterisováním v jednotlivých nástrojích atd. Tím vším přibližuje se k hudebnímu dramatu.“²⁰⁷ Ve vystřiženém neoznačeném článku v Nešverově fondu se o *Jobu* píše jako o „díle vysoké umělecké ceny a jistě vrchol všeho, co dosud mistr napsal.“²⁰⁸ Stejný názor zastává i recenzent v časopise *Pozor* a udává, že se touto skladbou Nešvera zasloužil o obohacení české církevní hudby: „Vhodným použitím arie, recitativu a sboru dovedl Nešvera intencím slovního podkladu vyhověti, takže děj nikde není zdržován. Hudební charakteristika textu k ‚Jobovi‘ je zdařilá; Nešvera se tu nepouští v drobnokresbu, spokojuje se ale vystižením nálady celkové. Po stránce čistě hudební užívá Nešvera moderní harmoniky i melodiky, kteráž však nejsou si samy cílem, stojí ale ve službách myšlenky. Znamená tedy Nešverovo oratorium ‚Job‘ trvalé obohacení české oratorní literatury, což pražská hudební veřejnost nepokrytě přiznala.“²⁰⁹ Periodikum *Čech* vyzdvihovalo jak lyrické, tak epické pasáže oratoria *Job*: „Nešvera v díle svém dbá případně líně hudební, pečlivě deklamuje a ovládá prostředky hudební, bez rozpaků nalézají přiměřený výraz hudební pro každou situaci. Ovšem se nám zdá, že nejpůsobivějšími jsou právě ony části nového díla, kdy může se rozvinouti lyrická vloha Nešverova, nebo epická širě dává volné pole hudební línici té či oné scény. Že jest v budování velikých, hlavně sborových scén Nešvera šťasten, o tom podává důkaz i toto nové jeho dílo.“²¹⁰ A na závěr autor udává, že „[...] přítomnému skladateli

²⁰⁶ Anonym, *Divadlo a hudba, Čech*, 8. března 1913, roč. 38, č. 66, s. 5.

²⁰⁷ –n (šifra), *Kritika, Dalibor*, 7. prosince 1912, roč. 35, č. 8, s. 59.

²⁰⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, inv. č. 444, k. 4.

²⁰⁹ Dr. Blatník (šifra), *Ku provedení Nešverova oratoria „Job“ v Praze, Pozor*, 15. března 1913, roč. 20, č. 52, s. 4.

²¹⁰ Anonym, *Divadlo a hudba, Čech*, 8. března 1913, roč. 38, č. 66, s. 5.

dostalo se upřímné pochvaly četného obecnstva a rovněž tak i vše účinkujícím a jejich dirigentu.“²¹¹

Nešverovo druhé oratorium *De profundis* sklidilo největší úspěch mimo Prahu, zejména v Brně a následně v zahraničí. Při brněnském představení bylo oratorium hodnoceno následovně: „Nešvera nám rázem přirostl k srdci a s potěšením zaznamenáváme, že projev, který podalo jednak obecnstvo hojným potleskem, jednak výbor ‚Besedy‘ podáním stříbrného věnce, že projev ten byl zcela upřímným, nelíčeným a dokonce ne snad akademickým.“²¹² Recenzent nejvíce ocenil Nešverovu nápaditou práci s jednotlivými hlasy: „Druhé, třetí a čtvrté číslo jsou po přednosti čísla sólová pro různé hlasy. A tu Nešvera našel cestu přes úskalí jednotvárného textu individualisováním, odstíňováním a zabarvením, že ač tři různé hlasy [...] volají vlastně o totéž [...] každý z nich má svůj osobitý ráz a svůj hudební půvab. Sopran svou pěknou gradaci, tenor bohatost motivů případných, alt lahodnost melodie.“²¹³ O úspěchu *De profundis* ve Vídni referuje text v časopise *Mír*: „[De profundis] přijato bylo vybraným obecnstvem [ve Vídni] neobyčejně příznivě. Nebyla to přízeň jen ze zdvořilosti projevoaná, které se našemu mistrovi dostalo, bylo patrné, že mocný dojem oratoria působí na posluchače mocí neodolatelnou!“²¹⁴ V témže článku ještě autor útočí na pražskou hudební scénu kvůli tomu, že *De profundis* v době vydání textu ještě nehrála: „Praha, [...] necítla se dosud povinována, aby to veledílo provedla, ano, tamní rozhodující kruhy zachovaly se k *De profundis* odmítavě. [...] Těšíme se, že Vídeň, ta německá Vídeň, Nešveru uznala.“²¹⁵ Josef Nešvera své *De profundis* do Národního divadla v Praze poslal k provedení, nicméně se mu nedostávalo odpovědi. Ta přišla až za půl roku s tím, že oratorium je pro provedení v Národním divadle příliš smutné, a proto mu jej poslali zpět. Nešvera však zjistil, že složka s partiturou nebyla ani otevřena.²¹⁶

Stejný úspěch jako ve Vídni se dostal oratoriu *De profundis* také v Londýně, což dokládá výstřížek článku v archivu Josefa Nešvery, který vyjmenovává, jak o *De profundis* referovala tamní periodika: „Times‘ píše, že je to dílo hlubokého citu a oslňující nádhery. ‚Free Press‘ píše, že Nešvera patří mezi první skladatele naší doby a že jeho ‚De profundis‘ bude brzy světovou skladbou.“²¹⁷ Oblibu *De profundis* v Anglii dokládá také Miloš Žák ve svém článku v *Moravských hudebních novinách*, který píše, že Nešverou byl unesen známý anglický kritik

²¹¹ Anonym, Divadlo a hudba, *Čech*, 8. března 1913, roč. 38, č. 66, s. 5.

²¹² –áč (šifra), Koncert „Filharmonické Besedy Brněnské“, *Lidové noviny*, 12. dubna 1894, roč. 2, č. 83, s. 1.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Anonym, Nešverovo „De profundis“ ve Vídni, *Mír*; 9. března 1901; č. 15, příloha

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ A. M. (šifra), Praha a moravští umělci, *Slovácké noviny*, 18. května 1904, roč. 21, č. 39, s. 1.

²¹⁷ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, inv. č. 472, k. 4.

Thomas Hardy a že je Nešvera v Anglii srovnáván s Antonínem Dvořákem a Nešverovo *De profundis* s Dvořákovým *Stabat mater*.²¹⁸ Vřelý vztah mezi Nešverou a anglickou hudební scénou dokládá také dopis adresovaný Nešverovi, ze kterého vyplývá, že Nešvera měl přijet do Londýna na festival a být svědkem provedení své skladby, ale kvůli zdravotnímu stavu své ženy se návštěva nemohla uskutečnit. Nešvera byl v dopise ale ubezpečen, že bude zařízeno, aby bylo provedení *De profundis*, co nejlepší.²¹⁹

²¹⁸ ŽÁK, Miloš. *Essay o Josefu Nešverovi*, In: *Moravské hudební noviny*, 27. května 1910, roč. 2, č. 22, s. 1.

²¹⁹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Thorpe Hall, inv. č. 208, k. 2.

5. Analýza mužského sboru *Moravě* a komorních skladeb *Andante* a *Scherzino*

5.1. Historický kontext skladby pro mužský sbor *Moravě*

Josef Nešvera napsal tuto skladbu během roku 1886 a poprvé byla provedena 23. ledna 1887. Autorem textu je profesor Jan Havelka,²²⁰ který zasvětil svůj život propagaci Moravy a byl zakladatelem krajského musea olomouckého, ze kterého se později stalo Vlastivědné muzeum Olomouc.²²¹

Název této skladby bývá velice často v tisku pozměňován. Je tedy možné setkat se také s variantami, *O Moravě*, *Morava*, *Moravěnko* i *Moravěnko, milá máti*.

Jedná se o Nešverovu neznámější a nejrozšířenější skladbu.²²² Hubert Doležil vzpomíná na tuto skladbu ve svém textu ve *Věstníku pěveckém a hudebním* takto: „Všechno toto zapomínání vyvažuje však neutuchající životnost Nešverova slavného sboru ‚Moravě‘ na slova olomouckého básníka Jana Havelky, jež svým hudebním heslem učinilo Pěvecké sdružení moravských učitelů a povýšilo jej na hotovou národní hymnu moravskou. Tímto vřele cítěným, okouzlujícím projevem lásky k jeho druhé domovině žije Nešverovo jméno a paměť v srdcích nespočetného posluchačstva a vskutku celého národa“.²²³ Doležil zde informuje, že sbor byl věnován Pěveckému sdružení moravských učitelů, což potvrzuje i anglická encyklopedie *The new Grove dictionary of music and musicians*²²⁴. Naopak Emil Podhrázký ve svém článku *Život a dílo hudebního skladatele Josefa Nešvery* uvádí, že sbor byl věnován pěvecko-hudebnímu spolku Žerotín: „Historicky ne obyčejně zajímavým je případ nepopulárnější Nešverovy skladby ‚Moravě‘, jejíž rukopis je dosud v majetku dcery Pavly v Olomouci. Skladba byla Nešverou věnována Pěvecko-hudebnímu spolku Žerotín v Olomouci a tímto spolkem také provedena 23. ledna 1887. Skladba s věnováním je prvním a vlastnoručním opisem Nešverovým a tento opis je v archívu Žerotína“²²⁵. Pěvecké sdružení moravských učitelů pak Podhrázký zmiňuje pouze jako jedno z těles interpretující toto dílo

²²⁰ DOLEŽIL, Hubert: *Josef Nešvera*, In: *Věstník pěvecký a hudební*, 15. listopadu 1942, roč. 46, č. 9.

²²¹ Anonym, *Humoristické listy*, 5. listopadu 1886, roč. 28, č. 45, s. 376.

²²² Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 386, k. 3

²²³ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Provedení Nešverových skladeb po jeho smrti, inv. č. 399, k. 3

²²⁴ SADIE, Stanley a John TYRRELL, ed. *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 17, Monnet to Nirvana. 2nd ed. New York: Grove, 2001.

²²⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, *Život a dílo hudebního skladatele Josefa Nešvery*, inv. č. 531, k. 4

vedle, Akademického sdružení Moravan, Mužského pěveckého sboru Nešvera a jiných pěveckých těles československých. Stejně jako Podhrázský i dobové periodikum *Našinec* uvádějí, že *Moravě* byla věnována Žerotínu: „Čtvrtou nejvíce pozoruhodnou produkcí byl mužský sbor ‚Moravě‘ mistrem Nešverou ‚Žerotínu‘ věnovaný.“²²⁶

O významu tohoto sboru pro území Moravy hovoří fakt, že byla chápána jako neoficiální hymna tohoto kraje, ale i jako symbol vzdoru. Tuto úlohu přebrala *Moravě* hlavně během 2. světové války, jak uvádí hudební slovník *Grove*,²²⁷ nebo výstřižek z novin ve Vlastivědném muzeu Olomouc: „Hlavní Nešverův význam je ve sborové tvorbě, z níž zní v pěveckých tělesech jeho mužský sbor *Moravě*, proslavený reprodukcí PSMU a hrající hlavně za druhé světové války skrytě revoluční protiokupační roli.“²²⁸ Skladbu během okupace zpívalo Pěvecké sdružení moravských učitelů jako přídatek na svých koncertech.²²⁹

Emil Podhrázský přináší ve svém spise také velice důležitou informaci, že existují dvě verze sboru *Moravě*. Jedna, která byla věnována Pěveckému sdružení moravských učitelů nebo Žerotínu a druhá, kterou má zasklenou Nešverova dcera Pavla ve svém bytě, a která se podle Nešverova přání nesmí dostat na veřejnost.²³⁰

Skladba *Moravě* provázela Nešveru až do jeho posledních dnů a Pěvecké sdružení moravských učitelů mu touto skladbou dalo sbohem při jeho pohřbu: „Neobyčejného lesku a jímavého kouzla dodala celému pohřbu činná účast slavného ‚Pěveckého sdružení moravských učitelů‘, které měl nebožtík tak rád a jemuž věnoval několik svých krásných sborových prací, zejména nádherný sbor *Moravěnko*. Za tuto lásku přišli se moravští pěvci-učitelé se svým dirigentem prof. Vachem v čele osobně rozloučiti se zemřelým mistrem. [...] Na rozhraní města Olomouce a Nové ulice zastavil se imposantní průvod a Pěvecké sdružení moravských učitelů zapělo tu naposled svému mistru na rozloučenou jeho vlastní nádherný sbor *Moravěnko*. Tento akt piety, jehož svědkem bylo celé to veliké shromáždění a přemnoho kolemjdoucích, působil neméně dojemně než mohutný sbor v chrámě.“²³¹

²²⁶ Anonym, Koncertní zábava pěvecko-hudebního spolku Žerotína, *Našinec*, 28. ledna 1887, roč. 19, č. 12, s. 1.

²²⁷ SADIE, Stanley a John TYRRELL, ed. *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 17, Monnet to Nirvana. 2nd ed. New York: Grove, 2001.

²²⁸ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Provedení Nešverových skladeb po jeho smrti, inv. č. 402, k. 3

²²⁹ VYSLOUŽIL, Jiří. *Dvě stě let české hudby na Moravě*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 117.

²³⁰ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Život a dílo hudebního skladatele Josefa Nešvery, inv. č. 531, k. 4

²³¹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 395, k. 3

5.2. Dobové recenze sboru *Moravě*

Většina dobových recenzí na skladbu *Moravě* se nese v pozitivním duchu. Časopis *Mír* na představení z 21. června 1890 chválil všechny části sboru: „Sbor ten jest velmi efektní a vděčný. První a třetí díl působí svou mohutností. Střední věta tvoříc kontrast k ostatnímu, vyniká něžností a hloubkou invence a vyžaduje přísného prostudování.“ Časopis *Hlasy z Hané* z července téhož roku už přichází s myšlenkou, že by si tento sbor zaslouhoval stát se moravskou hymnou, protože „Při bouři hlasů Žerotínských ovšem musí otrásti se srdce a musí proniknouti nadšení vložené do tak vřelé skladby jako jest ‚Moravě‘ od Nešvery.“

Stejně jako *Mír* i periodikum *Našinec* chválí na červnovém provedení *Moravě* první a třetí část, nicméně prostřední část označuje za slabou a působící mdle.

Nejkomplexnější recenzi přineslo už při premiéře tohoto sboru periodikum *Našinec*. Na rozdíl od recenze z roku 1890 je během prvního provedení prostřední část skladby velice chválena „[...] svou obtížností, sváteční přísností formy a originálním vedením středních hlasů zabezpečila se život jedině na koncertním podiu. Učený theoretik a milovník harmonických problémů, v jejichž luštění jest jak známo Nešvera mistrem hors concours, měl by potěšení zejména ze zčeřených harmonických vln druhého dílu sboru, kde tekst (Seps. Havelka) obírá se líčením krás přírodních naší nejužší vlasti, rodolubné srdce však chvělo se pod úchvatným frázováním vstupu a celého oddílu prvního, v němž zejména fugativní přejímání figury motivu jednotlivými hlasy od 2. basu počínaje nemůže se minouti s brilantním efektem. Jak řečeno, druhý díl jest tvrdým oříškem, avšak náš statečný sbor mužský, v němž vynikající chorégové vždycky skvěle činí svou povinnost, přednesl mistrovský sbor s hravým překonáním všech obtíží. Skladatel a dirigent naléhavě voláni klidili zasloužené triumfy“.²³²

5.3. Analýza skladby *Moravě*

Skladba *Moravě* se skládá ze tří částí, které dohromady zabírají 82 taktů. Formové schéma je A–B–A', přičemž prostřední oddíl má dvojnásobné množství taktů oproti krajním dílům. Celá skladba začíná v tříčtvrťovém metru, které se mění pouze při přechodu do prostřední části.

²³² Anonym, Koncertní zábava pěvecko-hudebního spolku „Žerotína, *Našinec*, 28. ledna 1887, roč. 19, č. 12, s. 1.

Část A se rozprostírá na taktech 1–18 a je zpívána v tónině Es dur. Textově je rozdělena do dvou slok, každá o délce devíti taktů. V prvním se opakovaně pracuje s textem „Moravěnko, drahá máti. Krásná ty jsi zem“ a ve druhé polovině se text mění na „Jak tě nemá drahá máti, jak tě nemá milovati“. Jedná se o první (a) a druhé téma (b), přičemž takt 10 tvoří předěl mezi oběma částmi. V celém prvním dílu se velice často objevuje přejímání motivů a nových nástupů v jiných hlasech podobné fuze.

Část B, který v dominantní tónině k tónině první části, tedy v B dur má 45 taktů, ale na rozdíl od zbytku skladby je zpíván ve 2/4 metru. Stejně jako v části A i zde pracuje Nešvera s imitacemi. Díl B je možné rozdělit do tří částí. Část „a“ (takty 19–34), „a“ (35–46), která v taktech 47 a 48 přechází do dílu „b“ (48–62), kdy dochází na text „a v nich dobrý chrabrý lid“ k postupné gradaci, která vyvrcholí na konci části B v taktech 54–60. V taktu 27 dochází ke změně notového obrazu a všechny 4 hlasy spolu postupují v terciích. Tento jev se v části B opakuje ještě jednou, a to od taktu 43.

Část A' je až do taktu 79 totožná s částí A. Také je v Es dur a také je v 3/4 taktu. Jedinou změnou v notách je poslední takt, kde v první části je ukončení a přechod do dílu B, ale v poslední části následuje závěr v podobě třítaktové kadence. Podstatnější změna nastala v textové části, kde se v třetím díle místo „drahá máti“ zpívá „milá máti“ a místo „o jak krásná jsi ty zem“ je „předrahá nám země všem“.

Celkově se u skladby jedná o trojdílnou velkou písňovou formu. Části A i B mají rozšířené závěti. Základem skladby je čtyřtaktový motiv, imitační předávání motivů, jejich sekvenční zpracovávání. V celé skladbě se ve velké míře objevují chromatické postupy (např. takty 7, 17, 46–49).

A	A'
Moravěnko, drahá máti,	Moravěnko, milá máti, předrahá nám
o jak krásná jsi ty zem, Moravěnko	země všem Moravěnko, milá máti,
drahá máti, o jak krásná jsi	předrahá nám všem, předrahá nám země
o jak krásná ty jsi zem! Jak tě nemá	Všem. Jak tě nemá drahá máti
drahá máti, jak tě nemá, drahá máti,	Jak tě nemá drahá máti
jak tě nemá drahá milovati, komu ty jsi	jak tě nemá drahá milovati
Domovem.	komu ty jsi domovem.

5.4. Historický kontext skladeb *Andante* a *Scherzino*

Na rozdíl od předešlé skladby je *Andante* a *Scherzino* poměrně neznámé dílo Josefa Nešvery a svůj otisk v dobovém tisku zanechalo jen málo. Jedná se o komorní skladby pro smyčcové kvarteto. Obě části byly složeny na podzim roku 1896 a hrány byly poprvé 8. prosince 1896 na koncertě Pěvecko-hudebního spolku Žerotína a následně na večírku v České Besedě olomoucké.²³³ Skladbu hráli členové Žerotínského kvarteta Vilibald Scheiber (I. housle), Ludvík Fresl (II. housle), Josef Matoušek (viola) a Viktor Navrátil (violoncello).²³⁴

5.5. Dobové recenze skladeb *Andante* a *Scherzino*

Jediná recenze na tyto skladby byla otisknuta 11. prosince 1896 v časopise *Našinec*. Autor ve zprávě oznamuje, že „Žerotínské kvarteto zahrálo *Andante* a *Scherzino*, rukopisnou novinku od domácího skladatele Josefa Nešvery. Skladby ty zamlouvaly se nám hned poprvé; zejména „*Scherzino*“ dýše případným tonem české hudby rázu Smetanova a připomíná nám bezděky české polky Smetanovy.“²³⁵

Jediná další zmínka pochází z 12. prosince 1896 z časopisu *Dalibor*, kde skladby figurují v seznamu skladeb, které byly zahrány na koncertě pěvecko-hudebního spolku Žerotín.²³⁶

5.6. Analýza skladby *Andante*

Nešverovo *Andante* z roku 1896 je krátké komorní dílo, které je v 4/4 metru a v tónině Es dur. Skladba je rozdělená do tří částí, které tvoří strukturu A-B-A'.

Díl A se rozkládá mezi takty 1–18 a dělí se na hlavní a vedlejší téma. První téma začíná předtaktím a má délku 8 taktů, přičemž je celé v Es dur. Druhé téma obsahuje stejný počet taktů a jeho první polovina je v dominantní tónině k tónině prvního tématu B dur a druhá kadencuje v G dur. Nešvera v této části staví do opozice 1. housle a violu proti ostatním dvěma nástrojům.

²³³ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 4. prosince 1896, roč. 32, č. 140, s. 3.

²³⁴ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, *Andante* a *Scherzino*, inv. č. 15.

²³⁵ Anonym, Denní zprávy, *Našinec*, 11. prosince 1896, roč. 32, č. 142, s. 2.

²³⁶ Anonym, Činnost našich spolkův a ruch náš hudební, *Dalibor*, 12. prosince 1896, roč. 19, č. 3, s. 19.

Následuje díl B (takty 19-28), hraný v hlavní tónině Es dur. Úsek mezi takty 19 a 22 je možné chápat buď jako spojovací oddíl anebo již jako první část dílu B, kde dochází v tónině C dur ke střídání tóniky a dominanty, které pokračuje i v druhé polovině části B s tím rozdílem, že skladba přešla do tóniny es moll. I v této skladbě Nešvera používá chromatické postupy (např. takty 7, 14 a 34).

Třetí část (takty 29-36) je velice podobná dílu A, jen je zkrácena na hlavní téma. Předvětí hlavního tématu v části A' je přesně citováno z první části. Čtyřtaktové závětí je ovšem v As dur a obsahuje dílčí změny. Zatímco violoncello a 1. housle jsou i v tomto případě stejné, druhé housle a viola obsahují změny. Tam, kde se v bloku A v taktu 6 opakují tóny Es ve druhých houslích a ve viole se vyskytují dva tóny G následovány tónem A, A' obsahuje na začátku taktu (33) u obou nástrojů tón navíc. V obou případech se další tóny objevily kvůli změně tóniny z Es dur na As dur. Druhým rozdílným místem je takt 8, respektive 35, kdy v prvním díle dochází k zahrání tří tónů B, naproti tomu v části A' se po druhém tónu Es objeví osminová nota F, až po které následuje třetí tón Es. Poslední změna se objevuje v taktu 36, který se liší od své původní verze v taktu 9 tím, že ve viole došlo k odstranění dvou tónů F. Tyto tóny v první části spojovaly první a druhé téma, ale vzhledem k tomu, že v části A' nedochází k připojení druhého tématu, tóny byly vynechány.

Od taktu 37 následuje sedmitaktový závěr v hlavní tónině Es dur, který končí závěrečnou kadencí, přičemž v taktu 39 naposledy zazní motiv prvního tématu v prvních houslích.

5.7. Analýza skladby *Scherzino*

Druhá skladba je *Scherzino*, jehož hlavní tóninou je G dur a celá je hraná v 2/4 metru a jedná se o polku, která se značí 2/4 metrem, rychlým tempem, živým rytmem a častými akcenty na lehké doby. Stejně jako v prvních dvou skladbách i v této Nešvera často používá chromatiku.

První tři takty tvoří introdukce, která začíná subdominantou a dominantou z e moll, ale následně místo očekávaného e moll zvolí Nešvera G dur. Po introdukci následuje část A (takty 4–46), která se samotná dá rozdělit na celky „a“, „b“ a „a““. Část „a“ tvoří osmitaktové první téma, které je v hlavní tónině celé skladby G dur. Předvětí a závětí jsou totožná až na poslední takt, který v závětí přechází do části „b“. Ta je, stejně jako introdukce, v tónině E dur a má více než dvojnásobnou délku oproti první části. Tento díl je harmonický méně nestabilní a postupně v něm dochází ke střídání tónin B dur (takty 20, 24, 26, 28) a hlavní tóniny G dur (takty 22, 25,

30). Toto střídání končí v taktu 34, kdy se na poslední dva takty vrátí E dur. Od taktu 36 se vrací hlavní tónina G dur a s ní i část „a“. Tento úsek je stejný jako jeho první varianta na začátku skladby. Na rozdíl od dílu „a“ je však kratší, protože obsahuje pouze předvětí a první takt závětí, po kterém přechází tónina do B dur a následuje spojovací díl s částí B.

Stejně jako první část, i díl B se skládá ze tří celků „a“, „b“ a „a“. Část „a“ je v tónině C dur a rozkládá se mezi takty 47 a 62. Celý díl je melodicky velice plynulý a neobsahuje žádné velké skoky. V prvních 5 taktech dochází k postupnému melodickému stoupání ve všech hlasech. Po osmi taktech dochází k opakování celého tématu. Tato repetice je však zkrácena na 5 taktů, po kterých následuje postupný přechod do dílu „b“. Tento díl (tónina a moll) je charakteristický tím, že druhé housle a viola přechází do pozadí a hrají pouze harmonický doprovod. O melodii se v taktech 63–69 starají první housle a violoncello. Ve druhé polovině (takty 70–78) tohoto dílu se violoncello připojuje k zbylým dvěma nástrojům a housle hrají svoji sólovou část. Sólový úsek lze považovat za vrchol celé skladby. Na tuto část navazuje díl „a“, který je stejný jako část „a“, včetně tóniny C dur.

Část A' je úplně totožná s částí A, protože v partituře ani není zapsaná, jen je značkami vyjádřené, že se má díl A bez předtaktí zahrát znova.

Po části A' následuje od taktu 96 závěrečná coda, jejíž první tři takty jsou v tónině B dur, která následně přechází přes Es dur až do taktu 107, kde se objevuje hlavní tónina G dur, která se udrží až do konce skladby. V závěrečné kadenci se po dominantě objeví Es jako vzpomínka na předchozí Es dur, následně A jako mimotonální dominanta, po které následuje dominantní septakord a na závěr tonika G. Celá coda je vyplněna terciovými a sekundovými běhy, které jsou jak sestupné, tak vzestupné ve všech hlasech, ale zejména v prvních houslích. Tyto běhy připomínají hlavní motiv celé skladby. Od taktu 109 následuje závěrečná kadence.

6. Komentář k přílohám

Příloha číslo jedna obsahuje notový materiál použitý ve třetí kapitole k analýze mužského sboru *Moravě* od Josefa Nešvery.²³⁷ Alternativní verze tohoto materiálu je k dispozici v historických fondech Vědecké knihovny Olomouc ve fondu Josefa Nešvery pod inventárním číslem 7. Jedná se opis ze 3. března 1942 v úpravě dětský nebo ženský sbor. Jako autor těchto úprav je veden M. V. Jiroušek a pravděpodobně se jedná o Miroslava Václava Jirouška, českého skladatele, hudebního teoretika, sbormistra a učitele, který se narodil v Jindřichově Hradci a od roku 1939 působil v Olomouci. Nejprve zastával roli učitele na zdejším Slovanském gymnáziu a od 1954 působil na Univerzitě Palackého jako pedagog.²³⁸

Druhá příloha nabízí fotografie notového záznamu, který byl použit pro hudební analýzu ve třetí kapitole. Jedná se o skladby *Andante a Scherzino*. Původní notový materiál je k dispozici v historických fondech Vědecké knihovny Olomouc, konkrétně ve fondu Josefa Nešvery. Jedná se o inventární číslo 15 a obsahuje opis Nešverova *Andante a Scherzina* z 20. listopadu 1942.²³⁹

Ve třetí příloze je k dispozici přepis soupisu církevních skladeb Josefa Nešvery uchovaných v Olomouci. Většina Nešverových olomouckých skladeb se nachází v Dómském archivu v Olomouci. Tento soupis je převzat z knihy doc. PhDr. Evy Vičarové, Ph.D., *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*²⁴⁰ a v této diplomové práci slouží pro přehled o Nešverových dílech uchovaných v Olomouci. Tyto skladby nemají ve většině případů opusová čísla (pokud se opusové číslo podařilo dohledat, nachází se v prvním sloupci tabulky). Skladby jsou v tabulce seřazeny stejným způsobem jako v originálním textu, tedy podle druhů a následně podle abecedy. Čísla uvedená v závorkách na konci skladeb značí oddíl inventáře, v němž je skladba zařazena.

Čtvrtá příloha obsahuje seznam dohledaných Nešverových skladeb. Data pro tabulku byla převzata z textu Mořice Remeše²⁴¹ a následně z fondu Josefa Nešvery z Vlastivědného muzea Olomouc. Jedná se o následující soupisy: skladby vydané nakladatelstvím F. A.

²³⁷ Tyto noty byly zpřístupněny 13. října 2010 jako studijní materiál Masarykovou univerzitou v Brně a konkrétně asistentem Ústavu hudební vědy filozofické fakulty Masarykovy univerzity Mgr. Janem Špačkem.

²³⁸ ŠEDOVI, Iveta: Jiroušek, Miroslav. Český hudební slovník osob a institucí [online]. 27. března 2016 [cit. 19. dubna 2024]. Dostupné z

https://slovník.ceskyhudebnislovník.cz/component/mdictionary/?task=record.record_detail&id=3796

²³⁹ Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, *Andante a scherzino*, inv. č. 15

²⁴⁰ VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 107–109.

²⁴¹ REMEŠ, Mořic: *Josef Nešvera*. Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv.2, s. 8–25.

Urbánka,²⁴² soupis skladeb Josefa Nešvery,²⁴³ skladby ve vlastnictví pěveckých souborů,²⁴⁴ seznamy vytvořené Nešverovými příbuznými²⁴⁵ a seznam díla Josefa Nešvery, který vyhotovil Emanuel Podhrázský.²⁴⁶ Příloha obsahuje pouze soupis Nešverových skladeb z výše zmíněných zdrojů, pro úplnou katalogizaci ještě nenastala doba. Položky v tabulce jsou řazeny podle abecedy.

²⁴² Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, inv. č. 240, 241 a 245, k. 2.

²⁴³ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, inv. č. 242 a 247, k. 2.

²⁴⁴ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, inv. č. 243 a 244, k. 2.

²⁴⁵ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, inv. č. 246, 248 a 249, k. 2.

²⁴⁶ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Podhrázský; Seznam skladeb J. Nešvery, inv. č. 530, k. 4.

7. Závěr

Cíle této práce vytyčené v úvodu této diplomové práce bylo poskytnout bližší pohled na osobou Josefa Nešvery, nabídnout informace o jeho životě a zjistit, jestli a jakým způsobem ovlivnil svým příchodem olomoucké kulturní prostředí. Prvního a druhého cíle bylo dosaženo sepsáním Nešverova životopisu. Představen byl rovněž Nešverův rodinný život, zejména jeho dětství a později v jeho životě dvě manželství.

Naplnění třetího a zároveň hlavního cíle, tedy zjistit, jakým způsobem Nešvera ovlivnil olomoucké kulturní prostředí se zaměřením na světskou hudbu, bylo docíleno zejména zkoumáním Nešverovy pozůstalosti ve Vlastivědném muzeu Olomouc a prostřednictvím reflexe kritik v dobovém tisku. Pro přehlednost byla zjištění rozdělena na čtyři okruhy Nešverova vlivu: učitel, skladatel, dirigent a interpret a pro rekapitulaci byla do diplomové práce přidána také kapitola shrnující Nešverovu církevní tvorbu.

Hlavní náplní Nešverova života byla jeho pedagogická činnost. Z dochovaných kapesních kalendářů vyplývá, že Nešvera učil každý den kromě neděle od ranních do pozdně odpoledních hodin. Snažil se své studenty vzdělávat především formou přátelského rozhovoru a s respektem, a kromě studií jim dával také rady do života, díky čemuž si udržel vřelé vztahy se svými studenty i po ukončení jejich studia. Na přelomu 19. a 20. století Nešvera soukromě učil zpěv a jeho vedením prošlo přes 150 studentů. Kromě soukromých hodin vyučoval také na teologické fakultě a na arcibiskupském kněžském semináři. Mezi jeho nejznámější žáky patřili bratři Doležilové, Jaroslav Kvapil, se kterým spolupracoval na opeře *Perdita* a arcivévodové Petr Ferdinand a Evžen. Jaroslav Kvapil se později v dospělosti stal básníkem, libretistou a divadelním režisérem a jeho spojení s Nešverou vyvrcholilo jejich společnou prací na opeře *Perdita*, kdy Kvapil napsal libreto, které následně Nešvera zhudebnil. Hubert Doležil se stal během svých studií u Nešvery jeho pomocníkem a následně se stal sbormistr Žerotína. Doležilova další kariéra ho přivedla k pedagogické činnosti v Brně, Plzni a Praze. Metod Doležil se stejně jako jeho bratr rozhodl pro kariéru učitele a jeho učebnice *Intoance a elementární rytmus* se stala oblíbenou vyučovací pomůckou nejen v Čechách, ale také například v Polsku.

Co se komponování světských skladeb týče, Nešvera dokázal skládat velmi rychle a pohotově. Mezi jeho skladatelské inspirace patřili Bedřich Smetana, Antonín Dvořák, Fryderyk Chopin a Robert Schumann. Nešverovy skladby nevynikaly originalitou, ale dokázal umě kombinovat prvky převzaté od svých současníků. Mezi jeho nejocenenější skladby patří

Starosvětské písničky a Milostné písně, sbor *Moravě*, *Hudební obrázky*, *Mazurky a 10 eklog*. Dvě z Nešverových oper byly hrány v Národním divadle, ale i přes to, že při premiéře zaznamenaly úspěch, byly krátce po svém zařazení staženy z repertoáru kvůli slabým finančním výsledkům a diváckému nezájmu.

I přes to, že Josef Nešvera věnoval většinu svého času výuce a práci kapelníka v katedrále svatého Václava, rozšířil svou působnost také jako dirigent a interpret. Tyto své aktivity v Olomouci spojil především s pěvecko-hudebním spolkem Žerotín. Tento vztah vznikl již na začátku Nešverova působení v Olomouci, a to 1. srpna 1884, a byl jak pro Nešveru, tak pro Žerotín prospěšný. Nejintenzivnější spolupráce mezi nimi probíhala ve druhé polovině osmdesátých let 19. století, kdy se Nešvera zúčastnil více než dvaceti koncertů a besed tohoto pěvecko-hudebního spolku, ať už jako dirigent, hráč nebo jen jako host. Dobový tisk většinou v recenzích daných koncertů Nešveru hodnotil kladně.

Tato práce také rekapituluje Nešverovu církevní tvorbu se zaměřením na reflexi jeho oratorií *Job a De profundis* v českém dobovém tisku. Obě skladby se řadí mezi jeho nejznámější a dle dobových periodik nejlepší skladby, které se dočkaly i velkého ohlasu v zahraničí, především ve Spojeném království a Spojených státech amerických. *De profundis* bylo vydáno v pražském nakladatelství Bursík a Kohout a také v Anglii v nakladatelství Novello a Ever. V hudebním archivu národního muzea se nachází část této skladby (sóla, smíšený sbor a orchestr.) Podle Emanuela Podhrázkého²⁴⁷ byla tato skladba provedena v rozhlase, ale tuto informaci se nepodařilo ověřit.

Nešverův kulturní vliv na své okolí je možné v detailu spatřovat během jeho každoročních pobytů v Plumlově, kam jezdil kvůli své dceři, která onemocněla černým kašlem a bylo jí doporučeno změnit ovzduší. Nešvera na Plumlov jezdil od roku 1888 do roku 1899 a během svých pobytů se podílel a do velké míry vedl tamní hudební život. Na Plumlově pilně komponoval (např. *De profundis*, část opery *Perdita*, *Starosvětské písničky a Plumlovské motivy*), o nedělích hrával při bohoslužbách na varhany, organizoval koncerty, během kterých pak často dirigoval sbor (např. v roce 1891 řídil sbor, který zpíval jeho *Starosvětské písničky*) nebo doprovázel další hráče na klavír (např. v roce 1887 hrál Dvořákovy *Slovanské tance*).²⁴⁸

Nešverova činnost v Olomouci byla mnohostranná a plodná a brzy po svém příjezdu do Olomouce se stal jednou z nejpopulárnějších osobností v Olomouci i na Moravě. Emanuel

²⁴⁷ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Seznam skladeb J. Nešvery, inv. č. 530, k. 4.

²⁴⁸ REMEŠ, Mořic: *Josef Nešvera*. Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2, s. 5.

Podhrázský Nešverův vliv na kulturní dění v Olomouci shrnuje takto: „Nešvera působil na Olomouc hlavně všestranností své činnosti, iniciativností, organizačním talentem. Josef Nešvera koncertoval sólově, doprovázel četné umělce, skládal písně, sbory, kantáty, komorní i orchestrální skladby a svoji silnou individualitou zasahoval do celého kulturního dění. Slavné premiéry svých děl míval v Olomouci a většinou je sám dirigoval.“²⁴⁹

Komplexní přehled Nešverova života, tvorby a vlivu na olomoucký hudební život doplňuje analýza Nešverova sboru *Moravěnko* a skladeb *Andante a scherzino*. Zejména zmíněný sbor je jedna z Nešverových nejznámějších skladeb a během 2. světové války se stala neoficiální hymnou Česka.

²⁴⁹ Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Život a dílo hudebního skladatele Josefa Nešvery, inv. č. 531, k. 4.

8. Shrnutí

Tato magisterská diplomová práce ve své první části seznámila čtenáře s životem skladatele, kapelníka a učitele Josefa Nešvery, který první část svého dospělého života strávil ve vesnicích a městech v Čechách (Zbiroh, Liteň, Hořovice), kde se věnoval především pedagogické činnosti. V roce 1868 byl zvolen ředitelem kůru v kostele v Berouně, kde působil 10 let. Po Berouně získal pozici ředitele kůru katedrály v Hradci Králové. Po svém šestiletém působení se rozhodl přestěhovat do Olomouce, kde až do konce svého života zastával místo ředitele kůru v katedrále sv. Václava.

Druhá a hlavní část práce se zabývá Nešverovým vlivem na kulturní dění v Olomouci. Mezi Nešverovy nejvýznamnější skladby lze zařadit také opery *Lesní vzduch* a *Radhošť*, které byly chváleny také v dobovém tisku. Diplomová práce je doplněna seznamem Nešverových skladeb. Nešvera se z velké části zabýval církevní hudbou, která je v té práci zmíněna pouze okrajově. I přes to práce poukazuje na jeho činnost jakožto ředitele kůru a skladatele církevních skladeb (zejména oratoria *Job* a *De profundis* patří mezi jeho nejvýznamnější díla vůbec). Opomenout nelze ani Nešverovu práci pedagoga. Po celou dobu svého působení dával soukromé hodiny zpěvu a učil také na teologické fakultě. Se svými žáky zacházel vždy s respektem a snažil se je učit v přátelském duchu. Jeho dirigentská a interpretační činnost je úzce spjata spoluprací s Pěvecko-hudebním spolkem Žerotín. Nešvera získal touto spoluprací zpětnou vazbu a možnost provádět své skladby a Žerotín významného spolupracovníka.

Poslední část práce je analýza Nešverových světských skladeb (sbor *Moravě* a komorní skladby *Andante a Scherzino*), na kterých je ukázán Nešverův skladatelský styl. Nešverovy skladby neoplývají invencí, drží se dobového stylu, ale i tak jsou kvalitně složeny. Nešvera přejímá různé prvky svých současníků a umě je ve svých skladbách kombinuje.

9. Summary

The first part of this master's diploma thesis introduces the reader to the life of composer, choir director and teacher Josef Nešvera, who spent the first part of his adult life in villages and towns in Bohemia (Zbiroh, Liteň, Hořovice), where he was mainly engaged in teaching. In 1868 he was elected choir director in the church in Beroun, where he worked for 10 years. After Beroun he was appointed choir director of the cathedral in Hradec Králové. After his six-year tenure, he decided to move to Olomouc, where he held the position of choir director at St. Wenceslas Cathedral until the end of his life.

The second and main part of the thesis deals with Nešvera's influence on cultural events in Olomouc. Nešvera's most important compositions include the operas *Lesní vzduch* and *Radhošť*, which were also praised in the contemporary press. The diploma thesis is supplemented by a list of Nešver's compositions. Nešvera was largely concerned with church music, which is mentioned only in passing in the thesis. Despite this, the thesis highlights his activities as a choir director and composer of church compositions (in particular, the oratorios *Job* and *De profundis* are among his most important works ever). Nešvera's work as a teacher cannot be overlooked either. Throughout his career he gave private singing lessons and also taught at the theological faculty. He always treated his pupils with respect and tried to teach them in a friendly spirit. His conducting and performing activities are closely linked to his cooperation with the Žerotín Singing and Music Society. Through this collaboration, Nešvera gained feedback and the opportunity to perform his compositions and Žerotín gained an important collaborator.

The last part of the thesis is an analysis of Nešvera's secular compositions (the choir *Moravě* and the chamber works *Andante and Scherzino*), which show Nešvera's compositional style. Nešver's compositions do not abound in invention, sticking to the period style, but are nevertheless well composed. Nešvera adopts various elements of his contemporaries and combines them in his compositions.

10. Zusammenfassung

Der erste Teil dieser Diplomarbeit führt den Leser in das Leben des Komponisten, Chorleiters und Lehrers Josef Nešvera ein, der den ersten Teil seines Erwachsenenlebens in Dörfern und Städten in Böhmen (Zbiroh, Liteň, Hořovice) verbrachte, wo er hauptsächlich als Lehrer tätig war. Im Jahr 1868 wurde er zum Chorleiter der Kirche in Beroun gewählt, wo er 10 Jahre lang tätig war. Nach Beroun wurde er zum Chordirektor der Kathedrale in Hradec Králové ernannt. Nach seiner sechsjährigen Amtszeit beschloss er, nach Olomouc zu ziehen, wo er bis zu seinem Lebensende die Position des Chordirektors an der St. Wenzels-Kathedrale innehatte.

Der zweite und wichtigste Teil der Arbeit befasst sich mit dem Einfluss von Nešvera auf das kulturelle Geschehen in Olmütz. Zu Nešveras wichtigsten Kompositionen gehören die Opern *Lesní vzduch* und *Radhošť*, die auch in der zeitgenössischen Presse gelobt wurden. Die Diplomarbeit wird durch ein Verzeichnis der Kompositionen Nešveras ergänzt. Nešvera beschäftigte sich vor allem mit der Kirchenmusik, die in der Diplomarbeit nur am Rande erwähnt wird. Trotzdem wird in der Arbeit seine Tätigkeit als Chorleiter und Komponist kirchlicher Kompositionen hervorgehoben (insbesondere die Oratorien *Job* und *De profundis* gehören zu seinen wichtigsten Werken überhaupt). Auch Nešveras Tätigkeit als Lehrer ist nicht zu übersehen. Während seiner gesamten Laufbahn erteilte er privaten Gesangsunterricht und unterrichtete auch an der theologischen Fakultät. Er behandelte seine Schüler stets mit Respekt und versuchte, sie in einem freundlichen Geist zu unterrichten. Seine Dirigenten- und Konzerttätigkeit ist eng mit seiner Zusammenarbeit mit dem Gesang- und Musikverein Žerotín verbunden. Durch diese Zusammenarbeit erhielt Nešvera ein Feedback und die Möglichkeit, seine Kompositionen aufzuführen, und Žerotín gewann einen wichtigen Mitarbeiter.

Der letzte Teil der Arbeit ist eine Analyse von Nešveras weltlichen Kompositionen (der Chor *Moravě* und die Kammermusikwerke *Andante und Scherzino*) die Nešveras kompositorischen Stil zeigen. Nešveras Kompositionen sind nicht sehr erfindungsreich, sondern bleiben dem Stil der Zeit treu, sind aber dennoch gut komponiert. Nešvera nimmt verschiedene Elemente seiner Zeitgenossen auf und kombiniert sie in seinen Kompositionen.

11. Anotace magisterské diplomové práce

Příjmení a jméno: Pospíšil Jan

Katedra a fakulta: Katedra muzikologie, FF UP

Název práce: Josef Nešvera (1842–1914) v olomouckém hudebním životě

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Vičarová, Ph.D., doc. PhDr. Jiří Kopecký, Ph.D.

Počet stran: 91

Počet znaků: 111 268

Počet příloh: 4

Počet titulů literatury: 115

Klíčová slova: Olomouc, Josef Nešvera, Žerotín, katedrála, Doležil, Job, De Profundis, opera, Lesní vzduch, Radhošť,

Charakteristika práce: Tato práce se zabývá osobou Josefa Nešvery a jeho vlivem na olomoucké hudební dění se zaměřením na jeho světskou hudbu. První část mapuje Nešverův život. Druhá kapitola se zaměřuje na Nešverův vliv na olomoucké hudební dění ze čtyř pohledů: Učitel, skladatel, dirigent a interpret. Další část rekapituluje Nešverovu církevní hudbu se zaměřením na dobovou reflexi jeho oratorií *Job a De profundis*. Poslední část obsahuje analýzu Nešverových skladeb *Moravě a Andante a Scherzino*. Z práce vyplívá, že Nešvera působil na olomoucké hudební dění ve velké míře, především v první polovině svého olomouckého působení.

12. Prameny a literatura

Archivy

Státní okresní archiv Olomouc

Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Kronika pěvecko-hudebního spolku Žerotína v Olomouci od r. 1880–1886, M6 - 113, inv. č. 1.

Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Příležitostná korespondence s Žerotínem J. Nešvery, M6 - 113, inv. č. 148.

Státní okresní archiv Olomouc, fond: Pěvecký sbor Žerotín Olomouc, NAD: 2317, Novinové kritiky 1881–1970, M6 - 113, Posudky a zprávy časopisecké o činnosti spolkové od roku 1886 do roku 1892, inv. č. 169.

Vědecká knihovna Olomouc

Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, Trio pro housle, violoncello a pianoforte, inv. č. 6.

Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, Píseň na den nejsvětější trojice, inv. č. 13.

Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Josefa Nešvery, M. Remeš: Josef Nešvera, inv. č. 20.

Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Mořice Remeše, J. Nešvera – korespondence rodinná, kart. 2, sl. 18, inv. č. 297.

Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Mořice Remeše, Vzpomínky na pobyt v Olomouc, sign. III-C-5, Josef Nešvera (vzpomínka), kart. 4, sl. 44.

Vědecká knihovna Olomouc, Historické fondy, Osobní fond Mořice Remeše, Příspěvek k životopisu J. Nešvery, kart. 5, sl. 53.

Vlastivědné muzeum v Olomouci

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Oddací list Josefa Nešvery a Marie Aloisie Karolíny Parvoničové, inv. č. 3, k. 1.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Oddací list Josefa Nešvery a Antonie Žákové, inv. č. 6, k. 1.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kalendáře, inv. č. 32–40, k. 1

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kalendář českých hudebníkův 1895, inv. č. 32, k. 1.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Frištínská, M, inv. č. 88, k. 1.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Heritesová, Marie, inv. č. 97, k. 1.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Koenig, Heřman, inv. č. 109, k. 1.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Kroupová, Hedvika, inv. č. 121, k. 2.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Metod, žák, inv. č. 133, k. 2.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Worel, žák, inv. č. 187, k. 2.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Pivoda, F. škola zpěvu, inv. č. 207, k. 2

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Thorpe Hall, inv. č. 208, k. 2.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Královské české zemské a národní divadlo v Praze, ředitelství, inv. č. 225, k. 2.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Náš domov, Josef Nešvera, inv. č. 376, k. 3.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Články ku příležitosti narozenin Josefa Nešvery, inv. č. 377, k. 3.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 384, k. 3.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 386, k. 3.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 390, k. 3.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Nekrology, inv. č. 395, k. 3.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Provedení Nešverových skladeb po jeho smrti, inv. č. 399, k. 3

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Provedení Nešverových skladeb po jeho smrti, inv. č. 402, k. 3

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Radhošť (Černokněžník), inv. č. 415, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Radhošť (Černokněžník), inv. č. 418, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, inv. č. 444, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, inv. č. 472, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Scherzo, inv. č. 477, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Serenáda pro smyčcový orchestr, inv. č. 483, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Jak Josef Nešvera mluvil ke svým žákům, inv. č. 527, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Josef Nešvera a Václav Kopta, inv. č. 528, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Josef Nešvera In memoriam, inv. č. 529, k. 4.

Vlastivědné muzeum v Olomouci, Fond Josef Nešvera 1842–1914, Život a dílo hudebního skladatele Josefa Nešvery, inv. č. 531, k. 4

Literatura

- áč (šifra), Koncert „Filharmonické Besedy Brněnské“, *Lidové noviny*, 12. dubna 1894, roč. 2, č. 83, s. 1.
- A. M. (šifra), Praha a moravští umělci, *Slovácké noviny*, 18. května 1904, roč. 21, č. 39, s. 1.
- DOLEŽIL, Hubert: K sedmdesátým nar. J. N., In: *Smetana*, 18. října 1912, roč. 3, č. 2-3.
- DOLEŽIL, Hubert: Josef Nešvera, In: *Věstník pěvecký a hudební*, 15. listopadu 1942, roč. 46, č. 9.
- Dr. Blatník (šifra), Ku provedení Nešverova oratoria „Job“ v Praze, *Pozor*, 15. března 1913, roč. 20, č. 52, s. 4.
- HAJČMANOVÁ, Irena: Josef Nešvera: skladatel, který proslavil Olomouc, In: *Mladá Fronta Dnes*, 30. října 2002, roč. 13, č. 252.
- HROBSKÝ, Karel Em.: Josef Nešvera, In: *Česká hudba*, roč. 17, č. 15-16.
- k (šifra), *Hlas*, Dvě operní novinky české, 16. února 1897. roč. 49, č. 37, s. 1.
- KUNDERA, Ludvík. *Jaroslav Kvapil: život a dílo*. Praha: Hudební matice Umělecké besedy, 1944.
- n (šifra), *Kritika*, Dalibor, 7. prosince 1912, roč. 35, č. 8, s. 59.
- NEŠVERA, Josef. Listy o hudbě církevní I. in: *Dalibor*, 21. ledna 1885, roč. 7, č. 3, str. 23.
- NEŠVERA, Josef. Listy o hudbě církevní II. in: *Dalibor*, 7. února 1885, roč. 7, č. 5, str. 44.
- NEŠVERA, Josef. Listy o hudbě církevní III. In: *Dalibor*, 21. února 1885, roč. 7, č. 7, str. 61.
- PELUNĚK, Lukáš: Josef Nešvera – osobnost hudebního světa mezi středními Čechami a střední Moravou, In: *Střední Morava: vlastivědná revue*, roč. 20, č. 37, 2014.
- PODHRÁZSKÝ, Emanuel. *Josef Nešvera (1842–1914)*. Zprávy vlastivědného muzea v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1967, č. 135.
- REMĚŠ, Mořic: *Josef Nešvera*. Zvláštní otisk z Časopisu Vlastivědného spolku musejního v Olomouci. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1946, roč. 55, sv. 2,
- SYCHRA, Cyril: Josefa Nešvery hudba církevní. In: *Obecná jednota Cyrilská 1923*, Sv. 15.
- VIČAROVÁ, Eva (ed.). *Hudba v Olomouci a na Střední Moravě*. I, In memoriam Vladimír Hudec. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007
- VIČAROVÁ, Eva. *Hudba v olomoucké katedrále 1872–1985*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.

VIČAROVÁ, Eva: *Josef Nešvera a hudba v olomoucké katedrále v letech 1884-1914*. Acta Universitatis Palac-kianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Philosophica-Aesthetica 38-2011, Musicologia Olomucensia 14.

VYSLOUŽIL, Jiří. *Dvě stě let české hudby na Moravě*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, str. 117.

ZAPLETAL, Vladimír: Památce autorů moravské hymny „Moravěnko, drahá máti ...“. (K 80. výročí úmrtí Jana Havelky – 20. X. 1886, a 125. výročí narození Josefa Nešvery – 24. X. 1842), In: *Vlastivědný věstník moravský*, roč. 19, č. 1, 1967

ŽÁK, Miloš: Essay o Josefu Nešverovi. In: *Moravské hudební noviny*, roč. 2., č. 22, 27. 5. 1910.

ŽÁK, Miloš, Essay o Josefu Nešverovi, In: *Moravské hudební noviny*, 7. dubna 1910, roč. 1, č. 15, str. 2.

ŽÁK, Miloš, Essay o Josefu Nešverovi, In: *Moravské hudební noviny*, 14. dubna 1910, roč. 1, č. 16, str. 2.

ŽÁK, Miloš. Essay o Josefu Nešverovi, In: *Moravské hudební noviny*, 27. května 1910, roč. 2, č. 22. str. 1

ŽÁK, Miloš, Essay o Josefu Nešverovi, In: *Moravské hudební noviny*, 9. června 1910, roč. 1, č. 24, str. 1.

Slovníková hesla

Nešvera, Josef, In: ČERNUŠÁK, Gracian; ŠTĚDRŇ, Bohumír a NOVÁČEK, Zdenko (ed.). *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek druhý, M-Ž. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1965

Nešvera, Josef, In: *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Díl 18, Navary-Oživnutí. Praha: Paseka, 1999

Nešvera, Josef, In: POLZ, Rudolf; ŠTEFÁNEK, Antonín; DVOŘÁČEK, Jan; RÁDL, Emanuel; SVOBODA, Emil et al. (ed.). *Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí*. Díl 5, N-Q. V Praze: Nákladem Československého Kompasů, 1931.

Nešvera, Josef, In: SADIE, Stanley a John TYRRELL, ed. *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 17, Monnet to Nirvana. 2nd ed. New York: Grove, 2001.

Neautorizované zprávy a články

- Čech*, Divadlo a hudba, 8. března 1913, roč. 38, č. 66, s. 5.
- Česká hudba*, Nakladatelství V. Kotrby v Praze, červenec 1912, roč. 18, č. 12, s. 82.
- Dalibor*, Činnost našich spolkův a ruch náš hudební, 12. prosince 1896, roč. 19, č. 3, s. 19.
- Hlasy z Hané*, 22. června 1890, roč. 9, č. 25, s. 3.
- Hlasy z Hané*, Jubileum „Orlice“, 20.července 1890, roč. 9, č. 29, s. 2.
- Humoristické listy*, 5. listopadu 1886, roč. 28, č. 45, s. 376.
- Lidové noviny*, Divadlo, 26. ledna 1897, roč. 5, č. 20, s. 3.
- Národní listy*, Hudba, 18. listopadu 1896, roč. 36, č. 318, s. 4.
- Mír*; Nešverovo „De profundis“ ve Vídni, 9.března 1901; č.15, příloha.
- Moravská orlice*, Hudba, 11. dubna 1894, roč. 32, č.82, s. 3.
- Moravská orlice*, Divadlo, 11.února 1906, roč. 44, č. 33, s. 11.
- Národní politika*, Divadlo a hudba, 7. října 1906, roč. 24, č. 276, s. 1.
- Našinec*, Denní zprávy, 5. října 1884, roč. 16. č. 118, s. 2.
- Našinec*, Denní zprávy, 14. května 1885, roč. 17, č. 57, s. 3.
- Našinec*, Denní zprávy, 17. července 1885, roč. 17, č. 83, s. 2.
- Našinec*, Denní zprávy, 2. září 1885, roč. 17, č. 103, s. 3.
- Našinec*, Denní zprávy, 27. ledna 1886, roč. 18, č. 8, s. 3.
- Našinec*, Denní zprávy, 9. června 1886, roč. 18, č. 68, s. 3.
- Našinec*, Denní zprávy, 18. června 1886, roč. 18, č. 71, s. 2.
- Našinec*, Denní zprávy, 30. března 1887, roč. 19. č. 38, s. 3.
- Našinec*, Koncert „Žerotína“, 7. října 1884, roč. 16. č. 119, s. 1.
- Našinec*, Denní zprávy, 30. srpna 1885, roč. 17, č. 102, s. 2.
- Našinec*, Denní zprávy, 18. července 1886, roč. 18, č. 84, s. 4.
- Našinec*, Denní zprávy, 4. srpna 1886, roč. 18, č. 91, s. 3.
- Našinec*, Denní zprávy, 29. srpna 1886, roč. 18, č. 102, s. 4.
- Našinec*, Koncertní zábava pěvecko-hudebního spolku Žerotína, 28. ledna 1887, roč. 19, č. 12, s. 1.
- Našinec*, Denní zprávy, 15. dubna 1887, roč. 19, č. 44, s. 3.
- Našinec*, Denní zprávy, 14. prosince 1887, roč. 19, č. 147, s. 3.
- Našinec*, Denní zprávy, 2. února 1888, roč. 20, č. 15, s. 3.
- Našinec*, Co uslyšíme při 18. koncertě „Žerotína?“, 21. listopadu 1888, roč. 20, č. 138, s. 1.

Našinec, Koncert XXI. „Žerotínův“, 15. listopadu 1889, roč. 21, č. 135, s. 1.

Našinec, Denní zprávy, 20. června 1890, roč. 22, č. 69, s. 3.

Našinec, Denní zprávy, 25. června 1890, roč. 26, č. 71, s. 3.

Našinec, Denní zprávy, 19. listopadu 1890, roč. 26, č. 133, s. 4.

Našinec, Denní zprávy, 4. prosince 1896, roč. 32, č. 140, s. 3.

Našinec, Denní zprávy, 11. prosince 1896, roč. 32, č. 142, s. 2.

Selské listy, Drobné zprávy, 6. července 1888, roč. 5, č. 53, s. 2.

Selské listy, Drobné zprávy, 23. září 1890, roč. 7, č. 76, s. 2,

Diplomové práce

HAVLÍČEK, Jiří. *Osobní fondy uložené ve Vědecké knihovně v Olomouci Inventární studie a zpracování části písemných pozůstalostí Jana Kabelíka, Josefa Nešvery, Františka Polívky, Mořice Remeše*. Olomouc, 2011. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, FF, historické vědy/archivnictví.

MINAŘÍKOVÁ, Vendula. *Nešvera, Josef (1842–1942). Inventární studie osobního fondu*. Olomouc, 2020. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, FF, historické vědy/archivnictví.,

ZÁMEČNÍK, Jaroslav. *Josef Nešvera: Kapitoly k dějinám sborového umění na Moravě*. Brno, 1982. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita Brno, FF, ústav hudební vědy.

Internetové odkazy

<https://www.ceskyhudebnislovník.cz> (22. dubna 2024)

13. Přílohy

13.1. Notový materiál sboru *Moravě*

3. Moravě. 366797

Slova prof. J. Havelky
věnován slavnému mužskému odboru
„Žerotina“ v Olomouci.

Maestoso. (M. M. ♩ = 56.) J. Nešvera.

Tenori I. II.
Mo - ra - věn - ko, dra - há má - ti,

Bassi I. II.

o jak krá - sná jsi ty zem, Mo - ra - věn - ko
jsi ty zem, Mo - ra - věn - ko

jsi ty zem, Mo - ra - věn - ko

dra - há má - ti, o jak krá - sná jsi *dolce*

poco rit.

poco accel.

Duplohlasy po 60 h.
V majetku Ol. Pazdířka v Brně, Česká 32. E. 365 P.

Mus. 1-3667942.v.121

p jsi ty zem! *a tempo*
o jak krásná ty jsi zem! Jak tě ne-má
jsi ty krásná zem! Jak tě ne - má

poco accel.
dra-há má - ti, jak tě ne-má, dra-há má - ti,
mi - lo - va - ti, jak tě ne - má mi - lo - va - ti, jak tě

a tempo *ritard.*
jak tě ne - má, dra-há mi - lo - va - ti, ko - mu ty jsi
ne - má mi - lo - va - ti,

Allegretto (M. M. = 88)
do - mo - vem. Mo - dré ho - ry, ho - ry ja - sné

pp šum - ných le - sů tma - vý lem, hle, ty ni - vy
le sů tma - vý tma - vý lem,

pp di - vo - krásné hle, ty ni - vy di - vo - krásné kla - sů mo - ře
pp hle, ty ni - vy di - vo - krásné hle, ty ni - vy

poco rit. *a tempo*
Ma - sů mo - ře kol - ko - lem. Re - ky ři - nou
kol - ko - lem. Re - ky ři - nou

pp stří - bro - pěn - né, kra - jem dý - se lu - zný
stří - bro - pěn - né

E. 365 P.

mf klid. Hle, ty ví - sky u - tě - še - né hle, ty ví - sky
lu - zný klid Hle, ty ví - sky u - tě - še - né

pesante
u - tě - še - né a v nich do - brý, chra - brý, lid a v nich do - brý
hle, ty ví - sky a v nich do - brý, chra - brý lid

cresc.
a v nich do - brý, chra - brý, lid a v nich do - brý
chra - brý lid, a v nich do - brý

a v nich do - brý, chra - brý lid

chra - brý lid a v nich do - brý chra - brý a v nich do - brý
chra - brý lid a v nich do - brý lid

a v nich do - brý chra - brý a v nich do - brý

E. 365 P.

ritard. *molto*
chra - brý a v nich do - brý, do - brý chra - brý lid
a v nich chra - brý lid a v nich do - brý chra - brý lid
chra - brý a do - brý do - brý

Tempo I. *sempre pp*
Mo - ra - věn - ko, mi - lá má - ti, pře - dra - há nám
ze - mě všem Mo - ra - věn - ko, mi - lá má - ti,
ze - mě všem Mo - ra - věn - ko, mi - lá má - ti,
ze - mě všem Mo - ra - ven - ko
dolez *poco rit.* pře - dra - há nám

poco accel.
pře - dra - há nám všem, ze - mě
pře - dra - há nám ze - mě
nám

E. 365 P.

a tempo

všem Jak tě ne-má dra-há má - ti
ze-mě všem. Jak tě ne - má mi-lo - va - ti jak tě

poco accel.

jak tě ne - má dra - há má - ti
ne - má mi - lo - va - ti jak tě

a tempo *ritard.*

jak tě ne - má, dra - há mi - lo - va - ti
ne - má mi - lo - va - ti

ko - mu ty jsi do - mo - vem.
ko - mu ty jsi, dra - há má - ti do - mo - vem.

13.2. Notový materiál skladeb *Andante* a *Scherzino*

Josef Větrný

Andante - Scherzino

pro Horny I a II, Horny E a F, Violin a Cello.

Obě skladby jsem složil na podzim 1896, a hrány po první úpravě
sice 1896 na koncertě „Lárodina“, potom ještě na večírku v „Čestě Besedě“ olomoucké
(části členové Lárodinského kroužku pop. Václav Scheiber, dr. Ludvík
Gresl, Josef Chladnička a prof. V. Kaviáhl)

Partitura

This image shows a page of handwritten musical notation, likely a score for a string quartet or similar ensemble. The page is divided into four systems, each consisting of four staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings. The first system begins with the tempo marking "dim. sul G." and includes markings for "rit." and "a tempo". The second system features "dim." and "rit." markings. The third system includes "rit." and "a tempo" markings. The fourth system includes "cresc." (crescendo) markings. The handwriting is clear and professional, suggesting a composer or arranger's manuscript.

Handwritten musical score for a single instrument, possibly a violin or flute. The score consists of four staves. The first staff begins with the tempo marking *And.* and includes dynamic markings *rit.* and *meno mosso*. The second staff has *And.* and *rit.* markings. The third staff has *rit.* markings. The fourth staff has *rit.* and *meno mosso* markings. The notation includes various note values, rests, and slurs.

Two empty musical staves.

"Scherzino"

Two empty musical staves.

Handwritten musical score for a string quartet. The score is divided into two sections. The first section is marked *Allegretto ma non troppo* and *Meno mosso*. The second section is marked *Scherzando*. The instruments are labeled on the left: *Flauto I.*, *Flauto II.*, *Viola*, and *Cello*. The notation includes complex rhythmic patterns, slurs, and dynamic markings such as *f* and *rit.*

Handwritten musical score for a string quartet, consisting of three systems of four staves each. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings like *p*, *f*, *dim.*, *cresc.*, and *arco*. The paper shows signs of age and wear.

N° 2
12 lug.

This image shows a handwritten musical score for guitar, consisting of four systems of staves. The notation includes treble and bass clefs, various rhythmic values, and dynamic markings. The score is written in a single system with four staves per system.

System 1: Features a treble clef on the top staff and a bass clef on the bottom staff. The top staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes. The bottom staff contains a bass line with eighth notes. Dynamic markings include *pp* and *ppp*. A tempo marking *rit.* is present above the top staff.

System 2: Continues the melodic and bass lines. It includes a *rit.* marking above the top staff and a *pp* marking below the bottom staff. A *rit.* marking is also present below the bottom staff.

System 3: Shows a change in dynamics with *pp* and *ppp* markings. A *rit.* marking is present below the bottom staff.

System 4: The final system, featuring a *pp* marking below the bottom staff and a *rit.* marking below the bottom staff.

The image shows a page of handwritten musical notation for piano, consisting of three systems of four staves each. The notation includes treble and bass clefs, key signatures, and various musical symbols such as notes, rests, and dynamics. The first system is marked *Molto tranquillo*. The second system is marked *Molto rit.* and *Allegro*. The third system is marked *Andante*. The handwriting is in black ink on aged paper.

al tempo

ritard. *molto tranquillo.*

molto rit.

cresc.

al tempo.

poco sosten.

Da Capo al Fine
poi Coda.

13.3. Seznam církevních skladeb Josefa Nešvery

opus	název	rok	druh
2	Salve regina		Antifona
	Vidi aquam (10)		Ecce Sacerdos Magnus
	Vidi aquam A dur (12)		Ecce Sacerdos Magnus
116	Missa dolorosa (194)	1913	mše
16	Missa C-dur (102)		mše
	Missa ferialis (87)		mše
16	Missa in honorem B. Mariar Virginie (99)		mše
	Missa in honorem sancti Caroli Borromaci (97)	1887	mše
74	Missa in honorem sancti Eugenii (85)	1894	mše
60	Missa in honorem sancti Frederici (96)	1886	mše
36	Missa in honorem sancti Gustavi (94)		mše
73	Missa in honorem sancti Josephi (100)	1887	mše
94	Missa in honorem sancti Leonis (103)	1904	mše
	Missa in honorem sancti Mauritii (95)		mše
(17)18	Missa in honorem sancti Prokopii (86)		mše
67	Missa in honorem sancti Theodori (91)	1893	mše
	Missa in honorem sancti Vincentii (90)		mše
	Missa in honorem sanctae Hedvicae (69)		mše
	Missa prima (89)	1905	mše
	Missa Quinta F-dur (93)	1885	mše
	Mše B dur (92)		mše
	Missa in honorem sancti Angelorum (98)		mše
	Missa sine nomine (88)		mše
	Requiem d moll (13)		Requiem
	Requiem e-moll (12)		Requiem
	Requiem Es-dur (11)		Requiem
	Requiem G dur (15)		Requiem
	Requiem D moll (21)		Requiem
10	Missa pro Defunctis (10)		Requiem
	Christus factus est (119)		graduale
	Communicantes Christi (156)		graduale
	Confitebuntur coeli (146)		graduale
	Confitemini Domino (103)		graduale
	Confitemini Domino quoniam (57)		graduale
	Constitues eos (85)		graduale
	Constitutes eos (83)		graduale
	Dedisti metuentibus (136)		graduale
	Desiderium cordis ejus (53)		graduale
	Dextera Domini (138)		graduale
	Dicite in gentibus (122)		graduale
	Dicite in gentibus (50)		graduale

	Diriventur (135)		graduale
	Domine Dominus noster (75)		graduale
	Domine praevenisti (134)		graduale
	Domine refugium (102)		graduale
	Dominum praevenisti (86)		graduale
	Ecce quam bonum (49)		graduale
	Ecce sacerdos (111)		graduale
	Ecce sacerdos magnus (104)		graduale
	Egredietur virga (125)		graduale
	Esto mihi (123)		graduale
	Exit sermo (98)		graduale
	Gloriosus Deus (114)		graduale
	Haec dies-Confitenini (108)		graduale
	Hodie scietis (87)		graduale
	In Deo speravit (107)		graduale
	In Deo speravit (92)		graduale
	Jacta cogitatem (167)		graduale
	Juravit Dominus (137)		graduale
	Justitiae Domine (130)		graduale
	Justus cum ceciderit (80)		graduale
	Justus cum ceciderit (84)		graduale
	Justus ut palma (77)		graduale
	Laetatus sum in his (129)		graduale
	Locus iste (94)		graduale
	Memor fui (78)		graduale
	Memor fui (79)		graduale
	Miserere mei (127)		graduale
	Ne avertas faciem (170)		graduale
	Oculi omnium (128)		graduale
	Omnes de Saba (105)		graduale
	Omnes de Saba (73)		graduale
	Os justi meditabitur (124)		graduale
	Priusquam (91)		graduale
	Pro omnibus (54)		graduale
	Pro omnibus mortuus est (168)		graduale
	Probasti Domine (141)		graduale
	Propitius esto (76)		graduale
	Propter veritatem (143)		graduale
	Qui operatus est (97)		graduale
	Respice Domine (106)		graduale
	Sacerdotes ejus (112)		graduale
	Sacerdotes ejus (82)		graduale
	Sapientia hujus (139)		graduale
	Sciant gentes (81)		graduale
	Sederunt principes (182)		graduale
	Sicut liliun (115)		graduale

	Specia tua (120)		graduale
	Speciosus (93)		graduale
	Speciosus forma (133)		graduale
	Surrexit Christus et illuxit (88)		graduale
	Surrexit Christus et illuxit (89)		graduale
	Suscepimus Deus (171)		graduale
	Suscepimus (145)		graduale
	Tecum principum (101)		graduale
	Timete Dominum (160)		graduale
	Timete Dominum (166)		graduale
	Tu es Deus (144)		graduale
	Tu es sacerdos (90)		graduale
	Viderunt omnes (142)		graduale
	Virga Jesse (117)		graduale
	Justus ut palma (116)		graduale
	Abducentur regi (55)		graduale
	Angelis suis (99)		graduale
	Beatus quem elegisti (61)		graduale
	Beatus qui intelligit (169)		graduale
	Beatus qui lingua (131)		graduale
	Beatus qui lingua (132)		graduale
	Beatus vir (48)		graduale
	Beatus vir qui suffert (113)		graduale
	Benedicte Dominium /100)		graduale
	Benedicta es tu (51)		graduale
	Benedicta et venerabilis es (52)		graduale
	Cognoverunt (96)		graduale
	Cognoverunt discipuli (60)		graduale
	Ambulate (40)		offertorio
	Angelus Domini (125)		offertorio
	Angelus Domini (87)		offertorio
	Assumpta est Maria (120)		offertorio
	Assumpta est Maria (124)		offertorio
	Ave Maria gratia plena (34)		offertorio
	Ave Maria gratia plena (37)		offertorio
	Ave Maria gratia plena (42)		offertorio
	Beata es Virgo Maria (57)		offertorio
	Benedic aninia mea (69)		offertorio
	Benedicam Dominunm (137)		offertorio
	Benedicite Dominun (81)		offertorio
	Benedicite gentes (72)		offertorio
	Benedicite gentes (73)		offertorio
	Benedictus es Domine (121)		offertorio
	Bonum est (133)		offertorio
	Calix benedictionis (116)		offertorio
	Commovisti terram (115)		offertorio

	Confessio et pulchritudo (119)		offertorio
	Confitebor Domine nimis in ore (65)		offertorio
	Confitebor Domino (43)		offertorio
	Confitebor tibi Domine (56)		offertorio
	Confitebuntur coeli (123)		offertorio
	Cum esset desponsata (103)		offertorio
	Desiderium animae (113)		offertorio
	Desiderium animae (71)		offertorio
	Desiderium pauperum (39)		offertorio
	Deus firmavit (77)		offertorio
	Deus, Deus meus (80)		offertorio
	Deus, Deus meus ad te de luce (47)		offertorio
	Dextera Domini (100)		offertorio
	Dextera Domini (97)		offertorio
	Diffusa est (154)		offertorio
	Diffusa est gratia (122)		offertorio
	Domine Deus in simplicitate (78)		offertorio
	Elegerunt Apostoli (165)		offertorio
	Emitte Spiritum (84)		offertorio
	Exaltabo te (105)		offertorio
	Exaltabo te (76)		offertorio
	Exaltabo te (89)		offertorio
	Exsurge Domine (109)		offertorio
	Filae regum (411)		offertorio
	Filiae regum (98)		offertorio
	Gloriabuntur in te (35)		offertorio
	Gloriae et divitiae (112)		offertorio
	Honora Dominum (62)		offertorio
	Honora Dominum (63)		offertorio
	Illumina (60)		offertorio
	In me gratia (67)		offertorio
	In me gratia (93)		offertorio
	In omnem terram (70)		offertorio
	In omnem terram (90)		offertorio
	In te speravi (88)		offertorio
	In virtute tua (102)		offertorio
	Introibo ad altare (38)		offertorio
	Inveni David (74)		offertorio
	Iuveni David (85)		offertorio
	Iuveni David (92)		offertorio
	Jubilare Deo universa (117)		offertorio
	Justorum animae (149)		offertorio
	Justus ut palma (75)		offertorio
	Laudate Dominum quia (108)		offertorio
	Majorem (138)		offertorio
	Mihi autem (68)		offertorio

	Mihi autem (94)		offertorio
	Misit me Dominus (95)		offertorio
	Non duplices (110)		offertorio
	Non duplices (111)		offertorio
	Non enim judicavi (118)		offertorio
	Perfice gressus (66)		offertorio
	Populum humilem (101)		offertorio
	Post partum (96)		offertorio
	Posuisti Domine (33)		offertorio
	Posuisti Domine (64)		offertorio
	Quando orabas (114)		offertorio
	Recordare mei (36)		offertorio
	Reges Tharsis (58)		offertorio
	Reges Tharsis (86)		offertorio
	Sacerdotes Domini (106)		offertorio
	Sanctificavit Moyses (46)		offertorio
	Stetit Angelus (82)		offertorio
	Super flumina (107)		offertorio
	Tulerunt Jesum (79)		offertorio
	Veritas mea (61)		offertorio
	Vir erat (83)		offertorio
	Ad multos annos (1)		Příležitostné skladby
	Ad multos annos (2)		Příležitostné skladby
	Kantáta Svatý Václave (5)		Příležitostné skladby
	Dies irae		Sekvence
	Tantum ergo (6)		Tantum ergo
	Te Deum (13)		Te deum
	Adjuva nos (3)		Tractus
	Responsoria ad matutinum in Metivitate Domini (1)		Vánoční skladby
	Miserere mei Deus (14)		Velikonoční skladby
	Miserere mei Deus (17)		Velikonoční skladby
	Laudate Dominum omnes gentes (1)		Žalmy

13.4. Seznam skladeb Josefa Nešvery

opus	název	rok	druh
	173 vložek gradualia a Offertoria		církevní
	2 litanie Lauret A-dur a F-dur		církevní
	2 Miserere mei		církevní
	69 vložek		církevní
	Adoro te devote, Tantum ergo, Pater noster, Ave Maria		církevní
	Aducentur		
	Aforismy z orchestrálních skladeb pro harmonium	1888	varhany nebo harmonium
	Akrostichon		klavír 2 ruce
	Al vi bella amatino		hlas + klavír
	Alma Remtoris Mater		církevní
	Andante	1896	komorní
	Andante Es-dur		klavír 2 ruce
	Angelis suis		
	Antifona "Oecurunt Turbae cum floribus"		církevní
	Anyl		hlas + klavír
	Aquarell		smyčce
	Arion		
	Aus der Jugendzeit		
10	Ave Maria		církevní
	Ave Maria C-dur		hlas + klavír
	Ave Maria Es-dur		smyčce
	Ave Maria, blahá buď ta chvíle As-dur		mužské sbory církevní
	Ave Maria, gratia plena		mužské sbory církevní
	Ave Maria, Osalutaris hostia		církevní
	Báčův zpěv z opery Radhošť		hlas + klavír
	Barcarolla	1885	
112	Barcarolla venezia		hlas + klavír
	Beatus quem elegisti		
	beatus qui inteligit		
	Beatus qui lingua		
	beatus qui vir suffert		
	beatus vir		
	Benedic anima mes		církevní
	Benedicta et venerabilis		
	Benedicte dominum		
	Benedicti es tu		
	Benedictus sit Dous Pater		církevní
112	Bercarola Mazurka	1888	smyčce
	Bercese (?) Wiegenlied	1905	smyčce
8	Blahopřání		komorní
	Blahopřání		varhany nebo harmonium

	Blahopřání k subdiákonatu		mužské sbory církevní
	Bonum est confitori Domino		církevní
	Bratránek	1882	opery
	Černokněžník (Radhošť)	1903-1905	opery
	Červené vajíčko		
109	Česká legenda vánoční	1911	Melodrama
17	České pašije na Květnou neděli a Velký pátek	1882	církevní
115	České písně		
22	Čím srdce, čím si zhřešilo	1882	hlas + klavír
	Čím to je		čtvero zpěv pro mužské hlasy
	cognoverunt		
	cognoverunt discipuli		
	Completorium pro Festo Ammuntiatonis B. V. M. in 25 Martii		církevní
	Corda Lactantur		církevní
105	Črty	1907	klavír 2 ruce
103	Črty		varhany nebo harmonium
	Ctirad a Šárka		
54	Čtyři miniatury pro housle	1887	smyčce
	De pluribus martyribus		církevní
49	De profundis	1889	kantáty, žalmy, oratoria
48	Deset eklog pro housle	1888	smyčce
	Die Rose neigt betrübt		hlas + klavír
	Domine Deus		mužské sbory církevní
	Domine, domine, noster Es-dur		církevní
	Domine, praevenisti eum		mužské sbory církevní
8	Drobné hudební obrázky		klavír 2 ruce
	Duo G-dur		církevní
30	Dvanáct studií	1882-84	klavír 2 ruce
	Dvě česká "panque lingua"		církevní
15	Dvě dua	1885	smyčce
29	Dvě nokturna	1886-1887	smyčce
	Dvě písně pro dětský hlas		hlas + klavír
51	Dvě písně pro vyšší hlas		hlas + klavír
	Dvě večení písně		
	Ecce motto		církevní
	Ecce sacredo		
	En citi gratren		mužské sbory církevní
	Etudy pro klavír		
	Finale ze serenády		klavír 4 ruce
	Frater osto firm columna		církevní
	Gloria at honore corimsti cum		církevní
	Graduale		církevní
	Graduale "Recordaro Virgo, Mater Dei		církevní
	Graduale B-dur		církevní

	Graduale: Domine, Domine noster Es-dur		církevní
	Hace dies		mužské sbory církevní
	Hanácká		mužské sbory
	Hlavou sní dušinko		hlas + klavír
35	Hloub a hloub		hlas + klavír
	Houslový koncert G-dur		
	Hudební květy		klavír 2 ruce
	Hudební obrázky		klavír 2 ruce
	Humoreska	1868-78	klavír 2 ruce
	Hymnus "Corda Lactantur"		mužské sbory církevní
	Hymnus "Dnes hřímej duše" C-dur		mužské sbory církevní
	Hymnus "sotva ztichly" C-dur		mužské sbory církevní
	Hymnus k svatodušnímu Matutinum		církevní
	Iam mihi musae graciales		církevní
	Iam non dicam		církevní
	Ich habe meine Liebe begraben		hlas + klavír
42	Idylla	1886	orchestrální
	Improvizace	1897	klavír 2 ruce
	Intermezzo		komorní
	Intermezzo ze smyč. Kvinteta		varhany nebo harmonium
	Jak jsi bledá		hlas + klavír
	Jarní baj.		
35	Jarní píseň		hlas + klavír
102	Jarní píseň		hlas + klavír
	Jeden den ve štěstí		hlas + klavír
	Jesu duleis memoria		církevní
	Job		kantáty, žalmy, oratoria
	Jubilate		mužské sbory církevní
	Justus cum ceciderit		mužské sbory církevní
54	K slavnému dni	1890	smyčce
	Kantáta na oslavu Fr. Palackého		mužské sbory
	Kantáta na oslavu sv. Cyrilla a Methoděje	1887	kantáty, žalmy, oratoria
	Kantáta pro orchestr		
	Kantáta slavnostní na oslavu 100 narozenin Fr. Palackého		mužské sbory
	Kaple		hlas + klavír
	Když jsme se loučili		
91	Klavírní trio E-dur	1904	komorní
	Klavírní trio Es-dur		
	Komár	1885	hlas + klavír
75	Koncert D-dur pro housle s doprovodem orchestru		smyčce
81	Koncert G-dur	1898-99	smyčce
	Koncert pro housle a orchestr		
10	Koncertní polonéza a-moll		klavír 2 ruce
9	Koncertní polonéza es-mol		klavír 2 ruce
	Koncertní valčík		
36	Krajánek	1885	Melodrama

	Labera		církevní
	Lauda Sion	1889	kantáty, žalmy, oratoria
14	Lehká preludia	1885	varhany nebo harmonium
	Les		hlas + klavír
	Lesní vzduch	1895	opery
108	Lipnická ukolébavka		smyčce
68	Lístky do památníku I-III	1894-95	klavír 2 ruce
	Litanie Laurat B-dur		církevní
	Locus iste		mužské sbory církevní
	Loučení		mužské sbory
	Lovecká		orchestrální
	Lučba kolejní		mužské sbory církevní
	Lůna stojí nad horou		mužské sbory
	Má hvězdo		hlas + klavír
75	Má vlast		hlas + klavír
	Májová noc		kantáty, žalmy, oratoria
	Matičce		
	Mazurek	1892	klavír 2 ruce
1	Mazurka e-moll		klavír 2 ruce
24	Mazurky		klavír 2 ruce
68	Meditation		klavír 2 ruce
	Mein Harz ist (vervueist)		
	Měsíček je už vysoko		mužské sbory
100	Milostné písně	1906	hlas + klavír
	Missa Angelorum	1887	mše
	Missa B-dur		mše
	Missa C-dur	1903	mše
	Missa Es-dur		mše
	Missa F-dur		mše
	Missa ferialis		mše
23	Missa in honorem Francisci Seraphini		mše
	Missa in honorem sancti Joamis Nepomuceni		mše
19	Missa in honorem Spiritus Sancti		mše
	Missa in Jano feriat		mše
105	Missa jubilei pro quator vobis in equalibus comitate	1910	mše
	Missa Papee		mše
13	Missa pro defunctis		mše
38	Missa pro defunctis		mše
	Missa quarta		mše
94	Missa sol		mše
	Moditabor in mandatis tuis		církevní
82	Modlitba "Hospodine, Hospodine všeho"		mužské sbory církevní
	Modlitba dechových nástrojů		orchestrální
	Modlitba za vlast		hlas + klavír
	Moravě	1886	mužské sbory
	Mořská žena	1908-1910	opery

70	Motýlkové		
	Mše D-dur		mše
	Mše pro mužský sbor C-dur		mše
	Musím věřit		hlas + klavír
90	Na jezeře atterském	1900	smyčce
111	Na slovácké bídě v Luhačovicích	1909	orchestrální
	Nálady	1884-85	klavír 2 ruce
	Naší písní		mužské sbory
	Neustup		píseň
70	Notálková	1895	klavír 2 ruce
	Novellety		
	O Jene blahý, boží mučedníku náš		církevní
	Obrazy z roku 2000		klavír 2 ruce
	Offertorium		církevní
	Olíbej mne		píseň
40	Oříšky	1887	klavír 2 ruce
	Otče náš		církevní
	Otče náš		hlas + klavír
72	Ouvertura k opeře "Lesní vzduch"	1895	klavír 4 ruce
	Pande lingua		církevní
	Paron		orchestrální
	Pater noster		kostelní vložka
	Pater sancte, serva cos		mužské sbory církevní
65	Perdita	1892	opery
	Perles musikales		klavír 2 ruce
	Píseň ku svěcení školy a církevní obřady		církevní
75	Píseň o žních	1896	kantáty, žalmy, oratoria
	Píseň pro ženský lhas		hlas + klavír
	Plavba na moři		kantáty, žalmy, oratoria
52	Plumlovské motivy		klavír 2 ruce
54	Pochod	1890	smyčce
	Pochod lipnických studentů		orchestrální
	Pochod Orla As-dur		orchestrální
20	Pochod Zulů	1884	klavír 2 ruce
	Pohádka		orchestrální
	Pohádky	1890-91	orchestrální
57	Pohádky I-III		klavír 4 ruce
37	Polonéza pro housle a klavír		
	Posuisti Domine		mužské sbory církevní
	Povzbuzení ku zpěvu		mužské sbory
	Pozdrav pěvci		mužské sbory
72	Předehra k opeře Lesní vzduch		orchestrální
	Preludium D-dur		orchestrální
	Při sňatku		církevní
19	První a druhý koncertní valčík	1.- 25.2.1882	klavír 2 ruce
50	První májová noc	1888	kantáty, žalmy, oratoria

	Půlnoční		mužské sbory
	Rada		mužské sbory
	Ratibor		hlas + klavír
	Requiem C-dur		mše
	Requiem F-moll		mše
	Requiem G-dur		
	Responsoria "Dúm ergo essent in unum" a "Loquebantur varlis linguis"		církevní
	Responsoria ad Missaum		klavír
17	Responsoria admissan		církevní
	Responsoria es matutino		
97	Ricordanza	1906	smyčce
	Roco mitto Angelum neum		církevní
	Romance pro violoncello		
	Ruský korunovační pochod	1883	orchestrální
	S Bohem C-dur		mužské sbory církevní
	Salvas fas nos Domino		církevní
	Sbor slavnostní "Velebnými bratři, tóny"		mužské sbory církevní
	Scapulis suis		mužské sbory církevní
69	Scherzo	1894	klavír 2 ruce
	Scherzino		Komorní
39	Secondo scherzo		
	Seit du dein Herz		hlas + klavír
	Serenáda	1891	klavír 4 ruce
98	Serenata		klavír 2 ruce
31	Šest českých písní	1883	hlas + klavír
104	Sine nomine		
	Skizza mešních písní pro dětské neb mužské, případně střídavé hlasy		církevní
	Slavnostní kantáta	1901-03	kantáty, žalmy, oratoria
66	Slavnostní ouvertura	1894	orchestrální
	Slavnostní pochod		orchestrální
	Slovačka	1889	orchestrální
	Slovanská rhapsodie	1886	orchestrální
	Slovanské melodie	1901	varhany nebo harmonium
	Slovanské tance	1884	
	Slunéčko boží		ženské a smíšené sbory
	Slzička		hlas + klavír
	Směs z českých národních písní		klavír 2 ruce
	Smyčcové kvarteto D-dur	1885	komorní
	Sněženky	1904	klavír 2 ruce
	Sněží		hlas + klavír
	Sonáta pro housle a klavír		
	Šotek		hlas + klavír
	SS "Vše co v řadru" C-dur		mužské sbory církevní
	SS "Zazvuč píseň" Es-dur		mužské sbory církevní
	SS bl. Janu Sarkandrovi C-dur		mužské sbory církevní
	SS ke schůzi Velehradské Es-dur		mužské sbory církevní

	SS Lásky žár, Es-dur		mužské sbory církevní
62	Starosvětské písničky I	1891	hlas + klavír
63	Starosvětské písničky II	1892	hlas + klavír
64	Starosvětské písničky III	1892	hlas + klavír
	Starosvětské zastaveníčko		smyčce
	Statio III et IV Corporis Christi		církevní
	Stříbrné lesa pramínky		ženské a smíšené sbory
	Studentská		mužské sbory
35	Suita I-II	1885-86	klavír 2 ruce
53	Suita pro housle	1887	smyčce
	Suita pro velký orchestr		orchestrální
	Svatý Václave		kantáty, žalmy, oratoria
104	Světluška		klavír 2 ruce
95	Symfonie g-moll	1901-02	orchestrální
34	Symphonietta	1882	orchestrální
95	Sympnoie		klavír 4 ruce
	Tak, tak...		mužské sbory
67	Tanec z pohádky	1892	klavír 2 ruce
21	Tarantella		klavír 2 ruce
	Ten boží zpěv		ženské a smíšené sbory
	Ten prstýnek zlatý		hlas + klavír
	Tiše lůna plyne		mužské sbory
	Tisíc metrů pod zemí - kvapík		klavír 2 ruce
	Tota pulchra es		mužské sbory církevní
	Tré církevních skladeb		církevní
79	Tři Arabesky	1899	orchestrální
33	Tři koncertní polonézy	1899	smyčce
80	Tři novellety	1896	orchestrální
	Tři písně		hlas + klavír
93	Tři silhouetty		smyčce
111	Trois improvisations		varhany nebo harmonium
	U jezera	1885	kantáty, žalmy, oratoria
25	Ukolébavka	1884	klavír 4 ruce
	Universi, qui te exspectant		církevní
	V zátíší I-II		klavír 2 ruce
	Valašské zastaveníčko		komorní
68	Valčík		klavír 2 ruce
	Valčík H-dur		klavír 2 ruce
	Vánoce		hlas + klavír
	Vánoční legenda		
	Večerní		orchestrální
90	Večerní motivy		cello a klavír
96	Večerní motivy		smyčce
	Večerní píseň		smyčce
	Veliký úkol B-dur		mužské sbory církevní
	Ven dále		orchestrální

	Veni sancte		ženské a smíšené sbory
	Veni sancte Spiritus		církevní
	Vím, já, vím		hlas + klavír
32	Vínek		klavír 2 ruce
	Víno a ples		ženské a smíšené sbory
	Vlastimilky a Ctirad	1894	kantáty, žalmy, oratoria
	Vše na světě toď usnulo		hlas + klavír
	Vypravování hostinské z básně "Ve stínu lípy"		Melodrama
	Winde die Blumen		hlas + klavír
35	Z mládí	1884-1885	klavír 4 ruce
	Z opery Lesní vzduch		hlas + klavír
	Zalet písni k proudům Sávy		mužské sbory církevní
	Žalm 91, 13		církevní
	Žalm VI, 9 "Exauciv Domminus"		církevní
	Žalm VI., 13 "Justus ut palma"		církevní
	Zastaveníčko		hlas + klavír
30	Ze studií	11.1.1893	klavír 2 ruce
	Ženění		mužské sbory
	Zlatá niť	1913	klavír 2 ruce
	Zpěvem k tanci		ženské a smíšené sbory
	Zůstaň s námi, Fano náš		církevní
	Zvoňte zvony		hlas + klavír